

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 6 fillér.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:
pénteken és minden törvényhatósági bizottsági közgyűlést követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Városi könyvnyomda-vállalat
irodájában.

[de küldendők a kéziratok és előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KOZMŰVELŐDÉSI ÉS KOZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** * Felelős szerkesztő: **KONCZ ÁKOS.**

Kiadótulajdonos: **A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.**

A törvényhatósági tisztviselők élethosszigan való választása.

Irta: Oberon.

Kolozs vármegye törvényhatóságának megbízásából *Dózsa Endre dr.* a vármegye alispánja fölirotot készített a vármegyei teljes önkormányzat visszaállítása és az alkotmányvédő biztosítékok dolgában és azt felterjesztette a belügyminiszterhez.

Az alispán pontonként felsorolja az alkotmányvédő biztosítékok, érdekében leendő intézkedéseket. A megyei önkormányzatnak népképviselő alapon a legszélesebb körű kiterjesztését óhajtja. Követeli a közigazgatási tisztviselőknél élethosszigan való választását. A köztisztviselők végső fegyelmi hatóságául a törvényhatóság kebeléből alakult esküdtbírói intézmény megeremtését óhajtja.

Dózsa Endre alispánt meleg szívvvel üdvözljük feliratának megszerkesztéséért és annak elküldéséért. Volt alkalmunk betűről-betűre elolvasni azt a szép munkát, mely egy sokat látott és még többet tapasztalt világos agy munkája. Ismeri ama veszedelmeket, melyek a vármegyét és sz. kir. város önkormányzatát fenyegetik és látta a közelmúltban a rombolásnak ama munkáját, melyet egyes hatalom után kapaszkodó, lelkiösmeretökben beteg emberek végeztek abban a kába hitben, hogy leszerelhetik az alkotmányos élet bástyáit: a vármegyéket és sz. kir. városokat.

Okulva a multakon jó lesz törvénynyel megerősíteni az alkotmányosság várát, mert ismét jöhetnek idők, melyekben próbára lesz téve a nemzet ereje, alkotmányosan ellentálló képessége. Mennyivel másképpen végződött volna a lezajlott nemzeti küzdelem, ha a törvényhatóságok egy része nem lapult volna meg gyáva nyul módjára, vagy nem járta volna azt a nevetségességig menő tojás táncot, melyet itt-ott szégyenkezve néztünk, arcpírulva a hitvány önösség láttára. Ennek nem szabad megtörténni a jövőben. És hogy ez meg ne történhessék, hogy a káposzta és kecske meséje ne ismétlődjék, fel kell vértelni a törvényhatóságokkal a törvényes ellentállás összes fegyvereivel és ezekkel a fényes fegyverekkel ki kell irtani mindazokat a gyáva lelkeket, akik a meghunyászkodást vallják okos vezető elvül és csak hogy kenyerüket megtarthassák képesek áruba bocsátani a nemzet egyetlen megmaradt kincsét: az alkotmányt, a törvényhatóság önkormányzatát; úgy okoskodván, hogy azt az urak szolgálják, aki fizet, legyen bár az az arany, azaz a tisztí fizetés Judás pénz, elvtagadás, hazaárulás útján szerzett megélhetési eszköz.

Az ilyen szomorú időkre azonban nevelni kell a törvényhatósági tisztikart, vagyis azon kell lenni, hogy a tisztikar a saját lelkiismeretén és a törvényhatóság akaratán kívül mást ne akarjon, tudjon ellentállani a törvényes

formák határain belül minden botor hatalomnak és ne engedje lelkiismeretét, becsületét, hivatali esküjét befolyásolhatni hazug jelszavakkal, csábos ígéretekkel.

Ez az ideális állapot azonban csak akkor lesz elérhető ha a törvényhatóságok tisztviselői nemcsak időszakonként jönnének választás alá, hanem mint az a mélyrelátó, világos eszű alispán *Dózsa E. dr.* kívánja: a tisztviselők élethosszigan lesznek választva. Ez esetben nem kell mindig, de kivált a választások előtt a bizottsági tagoknál népszerűséget vadászni, vagy mint ahogy a debreceni polgár mondja, kilincselni egy-egy állásért. Mert ez a kilincselés valóban lealázó dolog és igen sokszor céltévesztett, haszontalan időtöltés.

E sorok írója sohasem kilincsel és nem is fog soha a jövőben sem. Ily uton, ilyen eszközökkel nem akarna előre menni. Nem pedig azért, mert önérzete tiltja az ilyen megalázódást, de meg ha ettől eltekinteni elég szerencsétlen volna azért sem, mert boszankodva hallotta egyik-másik választó ajkairól azokat a sokszor igazán mosdatlan megjegyzéseket, melyekkel eldicsekedett egy-egy pályázó ilyes hadjárata után.

Az a tisztviselő, ki biztos állásában és tudja, hogy változó hangulat nem billentheti ki állásából, sokkal energikusabban és függetlenebbül töltheti be hivatalát. Nem fél a jövő bizonytalanságától, mert tudja, hogy ha becsületesen dolgozik, nem veszti el állását. Most azonban a népkégy felemel egy-egy embert, aztán hat év alatt úgy megváltozik iránta a hangulat, hogy a jámbor azon veszi magát észre, hogy bár legjobb tudásával dolgozott egy másik szerencsésebbet emelt fel a választók bizalma, vagy jobban mondva szeszélye, nálánál talán érdemtelenebbel, vagy éppen egy strébert, aki a helyére vágott.

Sehol se érvényesül jobban a tehetségek leszorításának átkos munkája, mint a népszerűségen alapuló időszaki választásoknál. Itt legtöbbször nem az érdemet, a tudást és a rátermettséget nézik, hanem orgiát ül az atyafiság, komaság, stréberség és nem egyszer az a szándék: kenyeret adni a vármegyénél és városnál annak, aki másutt száraz kenyeret se tudott keresni.

Dózsa Endre dr. alispán feliratában kívánt élethosszigan történő választásoknál is történhetnének ilyes dolgok, de nem hat évenként, mint most. Emellett, ha az a tisztviselő tudja, hogy kenyerere haláláig biztosítva van becsületes munkája ellenében, nemcsak ereje nevededik a munkára ebben a biztos tudatban, hanem bizonyos programot is meg tud állapítani jövő munkálkodására. Így azonban se künn, se benn, végzi tehát hivatalát kaliter, qualiter és legédesebb álmát is megzavarja ama gyötrő gondolat, hátha a jövő választások alkalmából elveszti a választói kegyet, vagy egy másik állásra éhes ember kibuktatja hivatalából.

Ha az élethossziglan való választás bekövetkeznék, a kedélyeket nem izgatja fel a gyakori választás és nem maradna annyi keserűség az aktus után, mint most. Igaz, hogy ezen élethossziglan való választás nehezebbé tenné az előléptetést, erre azonban nem is vágnék a legtöbb tisztviselő, ha illendő fizetésben részesülne, vagy korpótléket kapna. De megszűnnék a versengés is, mely elidegeníti egymástól minden hat évben a lelkeket, mert az egyes megüresedő állások kortes mozgalmi nem vernének fel hosszabban tartó hullám gyűrűket...

Még egyszer a hivatalos órákról.

A helyi lapok egyikében-másikában nap-nap mellett olvashatunk cikkelyeket és ezen cikkelyekben erős támadásokat a hivatalos órák új beosztása, illetve a polgármester, tanács és tisztikar ellen. A cikkelyek elmondják, hogy elikkasztottuk a hivatalos órákat, eddig sem dolgoztunk semmit, most már még ennél kevesebbet fogunk törődni a város dolgával, egyszóval egy *sine cura* állapotot teremtettünk.

Mindezek elmondása után fenyegetnek bennünket a közgyűléssel, mely rendet fog csinálni, megsemmisíti a tanács határozatát és drákói szigorral fogja követelni, hogy a rendelkezés veszítse hatályát és jöjjön vissza a régi rend, vagyis tartunk délelőtt és délután hivatalos órákat.

Laptársunk egyike gaudiummal hozza fel a miniszter határozatát, melylyel az aradi városházán hozott határozatot a délelőtti hivatalos órák tárgyában megsemmisítette. Elfelejté azonban, hogy az aradvárosi szervezeti szabályzatban a hivatalos órák ideje meg van állapítva és az ettől való eltérés tényleg a törvényhatósági bizottsági közgyűlés és felelőse esetén a belügyminiszterium elbírálása alá tartozik. Nálunk azonban a szervezeti szabályzat egyáltalában nem utalja a hivatalos órák rendjét és miként való tartását a közgyűlés jogai közé és a nálunk divó gyakorlat szerint annak beosztása a polgármester jogai közé tartozik. A közgyűlés tehát nálunk nem hivatott a hivatalos órák tartásának elbírálására és hogy ezen jogot mind ez ideig nem vindikálta, látszik onnan, hogy a közelmúltban mindig a polgármester adta hozzájárulását egyik-másik hivatalos óráinak megtartásához. Mert tudnunk kell, hogy pld. az adó- és katonai ügyosztály már évekket ezelőtt sem tartott délutáni hivatalos órákat, ha az ügyosztály vezető tanácsnoka így javasolta és] emiatt senkinek sem jutott eszébe a közgyűléshez, vagy éppen a miniszterhez felelőzni.

Számtalanszor elmondtuk már, hogy a hivatalos óráknak délután való tartásából a város legtöbb ügyeit végző tanácsnak semmi haszna és kényelme nincs, mert néha egész héten minden napra esik egy-egy bizottsági ülés, mely sokszor egészen estig is tart. Hol itt tehát a kényelemszeretet és a semmittevés vadászata? Ami pedig azt a sokszor felhánytorgatott öt órai munkaidőt illeti, annyi megjegyzésünk van rá, hogy a támadók ne sajnálják a fáradságot és nézzenek fel délutánként a városházára és nyomán látni fogják, hogy bizony-bizony dolgoznak ott azok, akik lelkiismeretesen szokták végezni hivatali teendőjüket.

Alkotmányos érzületű emberek lévén, egy panaszhangunk sem lesz, ha a szervezeti szabályzat legközelebb történő átdolgozásánál beleveszi a bizottság a szabályzatba a délelőtti és délutáni hivatalos órák megállapítását. Mig ez azonban nincs kimondva, addig körömszakadtáig védeni fogjuk azon álláspontunkat, hogy a hivatalos órák megállapítása tisztán és kizárólagosan a polgármester joga, még a

tanács sem illetékes ennek elbírálásában és ha mostani polgármesterünk mégis a tanács határozatát provokálta ezen kérdésben, ez csak azt bizonyítja, hogy alkotmányos érzéke van és az ő személyével ezideig összeforrott jogokat megsztja a városi tanácscsal.

Nap-nap mellett olvasunk olyasféle vádakot, hogy a városi tisztviselők nem tartják be a hivatalos órákat, nem lehet őket a városházán találni, magánügyekben szaladgálnak, egész napon át pipáznak, semmit sem dolgoznak. És mégis csodák csodája 18,000 számot intéznek el, nem számítva az árva, rendőri, közigazgatási-bizottsági és egyéb más ezer és ezerszámba menő aktákat.

Legyünk azért méltányosak és ne állítsunk olyas valamit, amit nem tudnánk bebizonyítani. Vagy ha már olyan nagyon érdekel bennünket a városi tisztviselők hivatalos dolga, írjuk ki nyilvánosan azokat, akik nem tartják be a hivatalos órákat. Miért pellengérré állítani egyik-másik talán kötelességéről megfeledkezett tisztviselő hibájáért az egész tisztikart, mely elvégre is a maga egészében lelkiismeretesen igyekszik hivatalos kötelességát teljesíteni. Egyébiránt a cikkelyezők legyenek meggyőződve, hogy a város első tisztviselője, a polgármester, aki maga jár elől a legszebb példával a hivatalos órák pontos betartásával, talál módot arra, hogy az esetleg kötelességét feledő és a hivatalos időt be nem tartó tisztviselővel érdeme szerint fog elbánni.

Nagyrabecsüljük az igazságosan ellenőrző sajtót, de veszít ez a nemzeti közkinccs értékéből, ha unos-untalan üres szalmát csépel, ha ok nélkül gyanúsít és igaztalanul támad és ahelyett, hogy eszméket dobna fel, ahelyett, hogy nagy és üdvös kérdések elbírálásába bocsátkoznék, kicsinyes dolgokon nyargalózik és műfelháborodással tárgyal oly ügyeket, melyeket a gyakorlat és tapasztalás — melyek az élet mesterei — jónak találnak.

37,357/1906. B. M. szám.
47,788/1906. K. M.

Szabályrendelet

az acetyléngáz előállításáról és világítási vagy más célokra való felhasználásáról.

(Folytatás.)

18. §.

A 16. és 17. §-ok értelmében megvizsgált és engedélyezett összes készülékek a vizsgálat, illetve a tényleges használatba vételtől számítandó minden 3 év után Budapesten a vizsgáló-bizottság egy-egy tagja, vidéken pedig az illetékes ker. iparfelügyelő által arra nézve újlag megvizsgálandók, vajjon elég jó karban vannak-e? Amennyiben a készülék megfelelőnek találtatik, az engedély további 3 évre meghosszabbíttatik, mely körülmény az eredeti engedélyezési okmányra, illetve az azonosságot igazoló bizonylatra a vizsgálatot teljesítő közeg által reá vezetendő.

A jelen szabályrendelet életbelépése után felállított minden gázfejlesztő készülék tényleges üzembe vételének időpontja az acetylénipari vizsgáló-bizottságnak az üzembe vétel alkalmával bejelentendő. Ugyancsak bejelentendő mindazon készülékek üzembevetelének időpontja is, melyek az 1902. évi 64,792. B. M., 48,795. K. M. sz. rendelettel kiadott szabályrendelet hatálya alatt állítottak fel. E bejelentésben az engedély, vagy az azonossági bizonylat száma, a készülék tulajdonosának neve és lakhelye megjelölendő. Azon használatba vett készülékekre nézve, melyeknek üzembe vétele bejelentve nem lett, az engedély, vagy az

azonossági bizonylat kelte tekintetik az üzembevétel időpontjának.

E rendelkezés a hordozható (kézi) acetyléngázfejlesztő készülékekre és lámpákra nem terjed ki.

19. §.

Az engedély irásban adandó s abban az engedélyezett készülék szerkezete és használatának, valamint felállításának módja s végül az a körülmény, hogy az engedély érvénye a vizsgálatról, illetve a tényleges használatba vételtől számított 3 évre terjedő joghatállyal bír, a bejelentő által bemutatott rajzok egyik példányának hozzáfűzése mellett tüzetesen megjelölendő.

A bejelentő által bemutatott rajzok másik példánya a vizsgáló-bizottság irattárában őrzendő meg.

Az engedélyről a bejelentőre nézve illetékes elsőfokú rendőrhatóság, Budapesten a magyar királyi államrendőrség főkapitánya, az engedélyirat másolatának és a bemutatott rajzok harmadik példányának megküldésével, mindenkor értesítendő, kivéve azon esetet, midőn a bejelentő a készüléket szabadalmaztatni kívánja, mely esetben az említett iratok a rendőrhatóságnak csak a szabadalmi kérdés eldőlte, illetőleg a fél ebbeli bejelentése után küldendők meg.

Az azonosságot igazoló bizonylat szintén irásban adandó, s amennyiben e vizsgálatot a ker. iparfelügyelők végeznék, annak másolata törzskönyvelés céljából a vizsgáló-bizottságnak minden esetben haladéktalanul be-
küldendő.

Ugyancsak törzskönyvelés céljából a kerületi iparfelügyelőknek kötelességük az általuk eszközölt 3 évenként való újbóli vizsgálatok megtörténtéről a vizsgáló-bizottságot, a vizsgálat idejének és eredményének megjelölésével, esetről-esetre értesíteni.

20. §.

A vizsgáló-bizottság engedélyének kelte és száma a megvizsgált fejlesztő készülékeken a bejelentő által alkalmas módon, elvászthatatlanul és tartósan megjelölendő. Ily megjelölés, illetve a 17. §-nak megfelelő azonosságot igazoló hitelesítő bélyegnélküli acetyléngázfejlesztő készüléket alkalmazni, eladni vagy más módon forgalomba hozni tilos.

21. §.

Ugyanilyen engedélyezési eljárás alá esnek a hordozható (kézi) acetyléngázfejlesztő készülékek és lámpák szerkezetei is.

A kizárólag külföldre való szállítás céljából raktáron tartott lámpák engedélyezési eljárás alá nem esnek; ilyeneket azonban az ország területén forgalomba hozni tilos.

22. §.

A vizsgálatért díjak fizetendők; e díjak nagyságát a vizsgáló-bizottság szervezetére és a készülékek megvizsgálásánál követendő eljárásra vonatkozólag alkotott s jelen szabályrendelet mellékletét képező szabályzat állapítja meg.

23. §.

A vizsgáló bizottságnak az acetyléngázfejlesztő készülékek engedélyezése körüli eljárásnál hozott határozatai ellen 15 nap alatt felebbezéssel lehet élni; a felebbezés föltölt, illetve a készülékek engedélyezésének kérdésében, a magyar királyi belügyminiszterrel egyetértőleg véglegesen a kereskedelmiügyi magyar királyi miniszter dönt.

Amennyiben a vizsgáló bizottságnak arra a célra kiküldött tagja, illetve az eljáró ker. iparfelügyelő az azonosságot igazoló bizonyítvány kiállítását, valamint az enge-

délynek további 3 évre meghosszabítását megtagadja, az eljáró közeg eme ténykedése ellen a vizsgáló-bizottsághoz való előterjesztésnek van helye. Ily esetben a vizsgáló-bizottság az előterjesztés, illetve a panasz tárgyává tett eljárás felett határoz, mely határozat ellen a jelen §. első bekezdése értelmében való felebbezésnek van helye.

III. RÉSZ.

A gázfejlesztő felállításának engedélyezéséről.

24. §.

Acetyléngáz-fejlesztésével, illetve előállításával üzletszerűleg fogalkozó ipartelepek, az előállított gáz mennyiségére való tekintet nélkül, az 1884. évi XVII. t.-cikk 25. A) §-a szerint (gázkészítő és gáztartó intézetek) csak előzetes iparhatósági telepengedély alapján létesíthetők.

A telepengedély kiadással az iparhatóság az idézett törvénycikk 26—33. §§. értelmében jár el.

A telepengedélyezi eljáráshoz a tűzoltóparancsnok is meghívandó.

25. §.

Magánfogyasztás céljaira szolgáló acetyléngázt fejlesztő készülékek, amennyiben 30 lángnál többet táplálnak, csakis előzetes rendőrhatósági engedély alapján állíthatók fel.

Rendőrhatósági engedély alá tartoznak továbbá a nyilvános épületek (színházak, tanintézetek), üzleti és idegenek által látogatott közhelyiségek (vendéglők, kávéházak, üléstermek, gyárak, műhelyek) berendezései. Ily helyiségekben acetyléngázt-fejlesztő készülék, tekintet nélkül a berendezés nagyságára, mindenkor csak előzetes rendőrhatósági engedély alapján állítható fel.

A hordozható acetyléngáz-fejlesztő készülékek az esetben, ha azokat az acetyléngázt-fejlesztő készülékek szerkezetének megvizsgálására szervezett bizottság az engedélyokmányban kifejezetten mint ilyeneket megjelöli, nyilvános és közhelyiségekben is külön rendőrhatósági engedély nélkül felállíthatók és üzembe hozhatók. Az engedélyokmányban egyuttal az ugyanezen helyiségben felállítható ilyen készülékek száma is megszabható.

26. §.

Aki ily gázfejlesztő készüléket felállítani kíván, köteles ebbeli szándékát az illetékes elsőfokú rendőrhatóságnak irásban bejelenteni; a bejelentéshez csatolandó a készüléknek, a készülék számára kijelölt helyiségnek és a berendezés módjának pontos rajza és leírása.

A bejelentés alkalmával azt is igazolni kell, hogy a készülék, illetve a készülék szerkezete a szabályrendelet 16. §-a szerint a vizsgáló-bizottság által engedélyezett.

27. §.

A bejelentés vétele után az elsőfokú rendőrhatóság legkésőbb 15 nap alatt — szakértők, a tűzoltóparancsnok, a székesfőváros területén a 9. §. szerinti vizsgáló-bizottság kiküldendő szakközegeinek meghívásával — helyszíni szemlét tart, a felállíthatni kívánt gázfejlesztő készülék elhelyezésének és kerendelésének módját közrendészeti és tűzbiztonsági szempontból alapos vizsgálat alá veszi, s az engedélyezés kérdésében a szemle eredménye alapján határoz.

A rendőrhatósági szemle alkalmával a készülék használatba vételének időpontja az engedély, illetve az azonossági bizonylatra reá vezetendő.

Ha az élethossziglan való választás bekövetkeznék, a kedélyeket nem izgatja fel a gyakori választás és nem maradna annyi keserűség az aktus után, mint most. Igaz, hogy ezen élethossziglan való választás nehezebbé tenné az előléptetést, erre azonban nem is vágnék a legtöbb tisztviselő, ha illendő fizetésben részesülne, vagy korpótléket kapna. De megszűnnék a versengés is, mely elidegeníti egymástól minden hat évben a lelkeket, mert az egyes megüresedő állások kortes mozgalmi nem vernének fel hosszabban tartó hullám gyűrűket...

Még egyszer a hivatalos órákról.

A helyi lapok egyikében-másikában nap-nap mellett olvashatunk cikkelyeket és ezen cikkelyekben erős támadásokat a hivatalos órák új beosztása, illetve a polgármester, tanács és tisztikar ellen. A cikkelyek elmondják, hogy elikkasztottuk a hivatalos órákat, eddig sem dolgoztunk semmit, most már még ennél kevesebbet fogunk törődni a város dolgával, egyszóval egy *sine cura* állapotot teremtettünk.

Mindezek elmondása után fenyegetnek bennünket a közgyűléssel, mely rendet fog csinálni, megsemmisíti a tanács határozatát és drákói szigorral fogja követelni, hogy a rendelkezés veszítse hatályát és jöjjön vissza a régi rend, vagyis tartunk délelőtt és délután hivatalos órákat.

Laptársunk egyike gaudiummal hozza fel a miniszter határozatát, melylyel az aradi városházán hozott határozatot a délelőtti hivatalos órák tárgyában megsemmisítette. Elfelejté azonban, hogy az aradvárosi szervezeti szabályzatban a hivatalos órák ideje meg van állapítva és az ettől való eltérés tényleg a törvényhatósági bizottsági közgyűlés és felelőse esetén a belügyminiszterium elbírálása alá tartozik. Nálunk azonban a szervezeti szabályzat egyáltalában nem utalja a hivatalos órák rendjét és miként való tartását a közgyűlés jogai közé és a nálunk divó gyakorlat szerint annak beosztása a polgármester jogai közé tartozik. A közgyűlés tehát nálunk nem hivatott a hivatalos órák tartásának elbírálására és hogy ezen jogot mind ez ideig nem vindikálta, látszik onnan, hogy a közelmúltban mindig a polgármester adta hozzájárulását egyik-másik hivatalos óráinak megtartásához. Mert tudnunk kell, hogy pld. az adó- és katonai ügyosztály már évekkel ezelőtt sem tartott délutáni hivatalos órákat, ha az ügyosztály vezető tanácsnoka így javasolta és emiatt senkinek sem jutott eszébe a közgyűléshez, vagy éppen a miniszterhez felelőzni.

Számtalanszor elmondtuk már, hogy a hivatalos óráknak délután való tartásából a város legtöbb ügyeit végző tanácsnak semmi haszna és kényelme nincs, mert néha egész héten minden napra esik egy-egy bizottsági ülés, mely sokszor egészen estig is tart. Hol itt tehát a kényelemszeretet és a semmittevés vadászata? Ami pedig azt a sokszor felhánytorgatott öt órai munkaidőt illeti, annyi megjegyzésünk van rá, hogy a támadók ne sajnálják a fáradságot és nézzenek fel délutánként a városházára és nyomban látni fogják, hogy bizony-bizony dolgoznak ott azok, akik lelkiismeretesen szokták végezni hivatali teendőjüket.

Alkotmányos érzületű emberek lévén, egy panaszhangunk sem lesz, ha a szervezeti szabályzat legközelebb történő átdolgozásánál beleveszi a bizottság a szabályzatba a délelőtti és délutáni hivatalos órák megállapítását. Mig ez azonban nincs kimondva, addig körömszakadtáig védeni fogjuk azon álláspontunkat, hogy a hivatalos órák megállapítása tisztán és kizárólagosan a polgármester joga, még a

tanács sem illetékes ennek elbírálásában és ha mostani polgármesterünk mégis a tanács határozatát provokálta ezen kérdésben, ez csak azt bizonyítja, hogy alkotmányos érzelme van és az ő személyével ezideig összeforrott jogokat megszünteti a városi tanácscsal.

Nap-nap mellett olvasunk olyasféle vádakot, hogy a városi tisztviselők nem tartják be a hivatalos órákat, nem lehet őket a városházán találni, magánügyekben szaladgálnak, egész napon át pipáznak, semmit sem dolgoznak. És mégis csodák csodája 18,000 számot intéznek el, nem számítva az árva, rendőri, közigazgatási-bizottsági és egyéb más ezer és ezerszámra menő aktákat.

Legyünk azért méltányosak és ne állítsunk olyasvalamit, amit nem tudnánk bebizonyítani. Vagy ha már olyan nagyon érdekel bennünket a városi tisztviselők hivatalos dolga, írjuk ki nyilvánosan azokat, akik nem tartják be a hivatalos órákat. Miért pellengérré állítani egyik-másik talán kötelességéről megfélemedezett tisztviselő hibájáért az egész tisztikart, mely elvégre is a maga egészében lelkiismeretesen igyekszik hivatalos kötelességát teljesíteni. Egyébiránt a cikkelyezők legyenek meggyőződve, hogy a város első tisztviselője, a polgármester, aki maga jár elől a legszebb példával a hivatalos órák pontos betartásával, talál módot arra, hogy az esetleg kötelességét feledő és a hivatalos időt be nem tartó tisztviselővel érdeme szerint fog elbánni.

Nagyrabecsüljük az igazságosan ellenőrző sajtót, de veszít ez a nemzeti közkinccs értékéből, ha unos-untalan üres szalmát csépel, ha ok nélkül gyanúsít és igaztalanul támad és ahelyett, hogy eszméket dobna fel, ahelyett, hogy nagy és üdvös kérdések elbírálásába bocsátkoznék, kicsinyes dolgokon nyargalózik és műfelháborodással tárgyal oly ügyeket, melyeket a gyakorlat és tapasztalás — melyek az élet mesterei — jónak találnak.

37,357/1906. B. M. szám.
47,788/1906. K. M.

Szabályrendelet

az acetyléngáz előállításáról és világítási vagy más célokra való felhasználásáról.

(Folytatás.)

18. §.

A 16. és 17. §-ok értelmében megvizsgált és engedélyezett összes készülékek a vizsgálat, illetve a tényleges használatba vételtől számított minden 3 év után Budapesten a vizsgáló-bizottság egy-egy tagja, vidéken pedig az illetékes ker. iparfelügyelő által arra nézve újlag megvizsgálandók, vajjon elég jó karban vannak-e? Amennyiben a készülék megfelelőnek találtatik, az engedély további 3 évre meghosszabbíttatik, mely körülmény az eredeti engedélyezési okmányra, illetve az azonosságot igazoló bizonylatra a vizsgálatot teljesítő közeg által reá vezetendő.

A jelen szabályrendelet életbelépése után felállított minden gázfejlesztő készülék tényleges üzembe vételének időpontja az acetylénipari vizsgáló-bizottságnak az üzembe vétel alkalmával bejelentendő. Ugyancsak bejelentendő mindazon készülékek üzembevetelének időpontja is, melyek az 1902. évi 64,792. B. M., 48,795. K. M. sz. rendelettel kiadott szabályrendelet hatálya alatt állítottak fel. E bejelentésben az engedély, vagy az azonossági bizonylat száma, a készülék tulajdonosának neve és lakhelye megjelölendő. Azon használatba vett készülékekre nézve, melyeknek üzembe vétele bejelentve nem lett, az engedély, vagy az

azonossági bizonylat kelte tekintetik az üzembevétel időpontjának.

E rendelkezés a hordozható (kézi) acetyléngázfejlesztő készülékekre és lámpákra nem terjed ki.

19. §.

Az engedély irásban adandó s abban az engedélyezett készülék szerkezete és használatának, valamint felállításának módja s végül az a körülmény, hogy az engedély érvénye a vizsgálatról, illetve a tényleges használatba vételtől számított 3 évre terjedő joghatállyal bír, a bejelentő által bemutatott rajzok egyik példányának hozzáfűzése mellett tüzetesen megjelölendő.

A bejelentő által bemutatott rajzok másik példánya a vizsgáló-bizottság irattárában őrzendő meg.

Az engedélyről a bejelentőre nézve illetékes elsőfokú rendőrhatóság, Budapesten a magyar királyi államrendőrség főkapitánya, az engedélyirat másolatának és a bemutatott rajzok harmadik példányának megküldésével, mindenkor értesítendő, kivéve azon esetet, midőn a bejelentő a készüléket szabadalmaztatni kívánja, mely esetben az említett iratok a rendőrhatóságnak csak a szabadalmi kérdés eldőlte, illetőleg a fél ebbeli bejelentése után küldendők meg.

Az azonosságot igazoló bizonylat szintén irásban adandó, s amennyiben e vizsgálatot a ker. iparfelügyelők végeznék, annak másolata törzskönyvelés céljából a vizsgáló-bizottságnak minden esetben haladéktalanul be-
küldendő.

Ugyancsak törzskönyvelés céljából a kerületi iparfelügyelőknek kötelességük az általuk eszközölt 3 évenként való újbóli vizsgálatok megtörténtéről a vizsgáló-bizottságot, a vizsgálat idejének és eredményének megjelölésével, esetről-esetre értesíteni.

20. §.

A vizsgáló-bizottság engedélyének kelte és száma a megvizsgált fejlesztő készülékeken a bejelentő által alkalmas módon, elválaszthatatlanul és tartósan megjelölendő. Ily megjelölés, illetve a 17. §-nak megfelelő azonosságot igazoló hitelesítő bélyegnélküli acetyléngázfejlesztő készüléket alkalmazni, eladni vagy más módon forgalomba hozni tilos.

21. §.

Ugyanilyen engedélyezési eljárás alá esnek a hordozható (kézi) acetyléngázfejlesztő készülékek és lámpák szerkezetei is.

A kizárólag külföldre való szállítás céljából raktáron tartott lámpák engedélyezési eljárás alá nem esnek; ilyeneket azonban az ország területén forgalomba hozni tilos.

22. §.

A vizsgálatért díjak fizetendők; e díjak nagyságát a vizsgáló-bizottság szervezetére és a készülékek megvizsgálásánál követendő eljárásra vonatkozólag alkotott s jelen szabályrendelet mellékletét képező szabályzat állapítja meg.

23. §.

A vizsgáló bizottságnak az acetyléngázfejlesztő készülékek engedélyezése körüli eljárásnál hozott határozatai ellen 15 nap alatt felebbezéssel lehet élni; a felebbezés föltölt, illetve a készülékek engedélyezésének kérdésében, a magyar királyi belügyminiszterrel egyetértőleg véglegesen a kereskedelmi magyar királyi miniszter dönt.

Amennyiben a vizsgáló bizottságnak arra a célra kiküldött tagja, illetve az eljáró ker. iparfelügyelő az azonosságot igazoló bizonyítvány kiállítását, valamint az enge-

délynek további 3 évre meghosszabítását megtagadja, az eljáró közeg eme ténykedése ellen a vizsgáló-bizottsághoz való előterjesztésnek van helye. Ily esetben a vizsgáló-bizottság az előterjesztés, illetve a panasz tárgyává tett eljárás felett határoz, mely határozat ellen a jelen §. első bekezdése értelmében való felebbezésnek van helye.

III. RÉSZ.

A gázfejlesztő felállításának engedélyezéséről.

24. §.

Acetyléngáz-fejlesztésével, illetve előállításával üzletszerűleg fogalkozó ipartelepek, az előállított gáz mennyiségére való tekintet nélkül, az 1884. évi XVII. t. cikk 25. A) §-a szerint (gázkészítő és gáztartó intézetek) csak előzetes iparhatósági telepengedély alapján létesíthetők.

A telepengedély kiadással az iparhatóság az idézett törvénycikk 26—33. §§. értelmében jár el.

A telepengedélyezi eljáráshoz a tűzoltóparancsnok is meghívandó.

25. §.

Magánfogyasztás céljaira szolgáló acetyléngáz fejlesztő készülékek, amennyiben 30 lángnál többet táplálnak, csakis előzetes rendőrhatósági engedély alapján állíthatók fel.

Rendőrhatósági engedély alá tartoznak továbbá a nyilvános épületek (színházak, tanintézetek), üzleti és idegenek által látogatott közhelyiségek (vendéglők, kávéházak, üléstermek, gyárak, műhelyek) berendezései. Ily helyiségekben acetyléngáz-fejlesztő készülék, tekintet nélkül a berendezés nagyságára, mindenkor csak előzetes rendőrhatósági engedély alapján állítható fel.

A hordozható acetyléngáz-fejlesztő készülékek az esetben, ha azokat az acetyléngáz-fejlesztő készülékek szerkezetének megvizsgálására szervezett bizottság az engedélyokmányban kifejezetten mint ilyeneket megjelöli, nyilvános és közhelyiségekben is külön rendőrhatósági engedély nélkül felállíthatók és üzembe hozhatók. Az engedélyokmányban egyúttal az ugyanezen helyiségben felállítható ilyen készülékek száma is megszabható.

26. §.

Aki ily gázfejlesztő készüléket felállítani kíván, köteles ebbeli szándékát az illetékes elsőfokú rendőrhatóságnak irásban bejelenteni; a bejelentéshez csatolandó a készüléknek, a készülék számára kijelölt helyiségnek és a berendezés módjának pontos rajza és leírása.

A bejelentés alkalmával azt is igazolni kell, hogy a készülék, illetve a készülék szerkezete a szabályrendelet 16. §-a szerint a vizsgáló-bizottság által engedélyezett.

27. §.

A bejelentés vétele után az elsőfokú rendőrhatóság legkésőbb 15 nap alatt — szakértők, a tűzoltóparancsnok, a székesfőváros területén a 9. §. szerinti vizsgáló-bizottság kiküldendő szakközegeinek meghívásával — helyszíni szemlét tart, a felállíthatni kívánt gázfejlesztő készülék elhelyezésének és kerendelésének módját közrendészeti és tűzbiztonsági szempontból alapos vizsgálat alá veszi, s az engedélyezés kérdésében a szemle eredménye alapján határoz.

A rendőrhatósági szemle alkalmával a készülék használatba vételének időpontja az engedély, illetve az azonossági bizonylatra reá vezetendő.

28. §.

Oly gázfejlesztő telepeknél, amelyek 150 lángnál többet táplálnak, az engedélyben kikötendő, hogy a telep kezelésére a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint képesített egyén alkalmaztassék.

29. §.

Az 1903. évi márczius hó 15. előtt létesített acetylén-gáz-világítási telepek gázfejlesztő készülékei, amennyiben azok egy már esetleg utólag engedélyezett készülékkal ugy szerkezeti kivitel, valamint a méretek tekintetében nem teljesen azonosok, engedélyezés végett a vizsgáló-bizottságnak bemutatandók.

Amennyiben egy ily telepen felállított gázfejlesztő készülék egy, esetleg már utóbb engedélyezett készülékkel a kiviteli szerkezet és méretek tekintetében teljesen azonos, ezek tekintetében a 17-ik §-ban foglalt rendelkezések irányadók.

30. §.

Jelen szabályrendelet életbelépésétől számított 3 hónap leteltéig valamennyi hordozható acetylén-gázfejlesztő készülék, lámpa, melyek jelen szabályrendelet életbelépése előtti időben kerültek már a forgalomba, lebélyegzés végett Budapesten a vizsgáló-bizottságnak, vidéken az illetékes ker. iparfelügyelőnek bemutatandó. E lebélyegzést úgy a bizottság, valamint az iparfelügyelők díjtalanul teljesítik. A fenti határidő letelte után olyan készüléket, lámpát használni, mely semmi bélyegzéssel ellátva nincsen, tilos.

31. §.

A helyszini eljárás költségei a bejelentőt terhelik.

32. §.

Ha az engedélyezett gázfejlesztő készülék és berendezés másnak tulajdonába megy át, az új tulajdonos azt újabb bejelentés és engedély nélkül használhatja; az eredeti engedély feltételeit azonban az új tulajdonos is betartani köteles.

33. §.

Az engedélyezett gázfejlesztő készülék mindennemű átalakítása ugyanazon eljárás alá esik, mint az új gázfejlesztő készülék engedélyezése.

34. §.

Acetylén-gáz fejlesztő készüléket pinczében vagy padláson elhelyezni nem szabad; ily készülékek csakis világos, jól szellőztethető s fűtésre vagy egyéb célra szolgáló kályhával el nem látott, a szomszéd helyiségektől legalább 30 centiméter vastag kőfallal elkülönített, szabadba és kifelé nyíló ajtókkal ellátott, fagymentes helyiségekben állíthatók fel.

Acetylén-gáz-fejlesztő készülék elhelyezésére szolgáló helyiség más célra nem használható; belülről csak víz- vagy gőzfűtéssel lehet ellátva, és csakis villamos lámpával, vagy befelé kettős üvegfallal légmentesen elzárt nyíláson át kívülről világítható meg.

A rendőrhatalom engedélyéhez kötött acetylén-gázfejlesztő készülékek csak ajtó- és ablak nélküli falhoz épített, vagy teljesen különálló s egyébként a fentebb említett készülékeknek megfelelő helyiségben állíthatók fel.

Minden helyiségben, hol acetylén gáz fejlesztetik avagy calcium-carbid raktároztatik, az erre vonatkozó óvatossági szabályok figyelmeztetésképpen kifüggesztendők.

IV. RÉSZ.

A készülékek kezelőinek képesítéséről.

35. §.

Acetylén-gáz-világítótelepek felállításával és berendezésével csakis erre képesített egyének foglalkozhatnak.

Ez az iparág az 1884. évi XVII. t.-cikk 5. §-a alapján a képesítés igazolásához kötött s az idézett törvénycikk végrehajtása iránt 1884. évi augusztus hó 26-án 39,266. szám alatt kiadott földmivelés-, ipar és kereskedelemügyi miniszteri rendelet¹ 2. §-ában felsorolt iparágak közé soroztatik.

Ez alapon acetylén-gáz fejlesztő készülékek felszerelésének és berendezésének iparszerű végzése iparigazolvány csak annak adható, ki az ipartörvényben megállapított általános feltételeken kívül az iparág üzésére vonatkozó képesítettséget az 1884. évi XVII. t.-cikk, illetve 6. §-a, vagy a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint igazolja.

Azokra, akik ily készülékek felszerelésére és berendezésére már az 1902. évi 64,792. B. M.—48,795. K. M. számú rendelettel kiadott szabályrendelet kibocsátása előtt nyertek iparigazolványt: e szakasz rendelkezései nem terjednek ki.

36. §.

Kereskedők és gyárosok, kik acetylén-gáz fejlesztő készülékek eladásával s ezzel kapcsolatban ily készülékek felállításával és berendezésével foglalkoznak, e munkálatokat, amennyiben az előirt képesítéssel maguk nem rendelkeznek, az 1884. évi XVII. t.-cikk 8. §-ához képest csak oly egyének által végeztethetik, kik e készülékek felszerelésére és berendezésére a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint képesítve vannak.

Kötelesek továbbá minden egyes készülékhez annak használatára és felállítására vonatkozó s a vizsgáló-bizottság által megfelelőnek talált utmutatást mellékelni.

37. §.

Acetylén-gáz-fejlesztő készülékeknek keresetszerű kezelésével csak oly egyének foglalkozhatnak, kik erre a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint a képesítettséget megszerezték

38. §.

Acetylén-gáz fejlesztő készülékek felszerelésére, berendezésére és kezelésére a képesítés külön vizsga letétele által szerezhető meg.

A vizsga letételének módját a jelen szabályrendelet mellékletét képező szabályzat állapítja meg.

V. RÉSZ.

Büntető határozatok.

39. §.

Aki e szabályrendelet rendészeti jellegű határozmányai ellen vét, amennyiben mulasztása, vagy cselekménye más rendelet, vagy valamely törvény büntető határozmányai alá nem esik, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatatlanság esetén megfelelő elzárással büntetendő.

40. §.

A jelen szabályrendelet 2., 3., 4., 5., 6. és 8. §-aiba ütköző kihágások ismételt elkövetése — 39. §. szerint kiszabható pénzbüntetésen felül — 15 napig terjedhető elzárással is büntethető.

41. §.

Aki e szabályrendelet 7. és 8. §§. ellenére — „Compagnie française de l'Acetyléne Dissons“ szerint előállított

¹ Lásd: Magy. Rend. Tára, 1884. évf., 1253. o.

acetyléntől eltekintve — sűrített vagy folyékony acetylént gyárt, forgalomba hoz és elad, vagy aki a vizsgáló-bizottság nem engedélyezett rendszerű acetyléngázt fejlesztő készüléket forgalomba bocsát, illetve elad, vagy végül az acetyléngázt fejlesztő készülékeken a valóságnak meg nem felelő oly felírást használ, mintha a készülék a vizsgáló-bizottság által engedélyezett volt, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel és 15 napig terjedhető elzárással büntetendő az illető, tárgyak ezenfelül elkobozandók s az illetékes község szegényalapja javára megfelelő módon értékesítendőök.

42. §.

A jelen szabályrendelet alapján kiszabott pénzbüntetések az 1901. évi XX. t.-cikk 23. § ában megjelölt célokra fordítandók.

VI. RÉSZ.

Az eljáró hatóságokról.

43. §.

Az ezen szabályrendeletben megállapított kihágások eseteiben, valamint a III. részben meghatározott engedélyek kiadása körül:

elsőfokulag: vármegyékben a járási főszolgabíró, rendezett tanácsu és törvényhatósági joggal felruházott városokban pedig a rendőrkapitány, vagy a tanács által e részben megbízott tisztviselő, Budapesten az illető kerületi kapitány;

másodfokulag: vármegyékben és rendezett tanácsu városokban az alispán, törvényhatósági joggal felruházott városokban a városi tanács, Budapesten a főkapitány;

harmadfokulag a magyar királyi belügyminiszter jár el.

VII. RÉSZ.

Záró határozatok.

44. §.

Allami és tudományos közintézetek, amennyiben az acetyléngázt kísérletezés céljából állítják elő, e szabályrendelet határozmányainak alávetve nincsenek.

45. §.

E szabályrendelet 1906. évi október hónap első napján lép hatályba.

Budapesten, 1906. évi július hó 28-án.

Gróf Andrássy s. k.
m. kir. belügyminiszter.

Kossuth s. k.
kereskedelmi m. kir. miniszter.

(Folyt. köv.)

Vizvezeték ügye.

— Megjegyzések Pazár István kir. segédmérnök ur jelentéséhez. —

Csak most jutott kezemhez „A Város” című hetilap ez idei 33-iki száma, amelyben Pazár kir. segédmérnök urnak, a m. kir. Orsz. Vízépítési Igazgatóság Közegészségügyi mérnöki osztálya kiküldöttjének, a legutóbb tartott vízügyi bizottsági ülés fölhatalmazása alapján, a közönséget megnyugtató célzó jelentése van közzétéve.

Rendes körülmények között ily fontos kulturális intézménynek, mint aminő Debrecen sz. kir. város vízműve létesítésekor, az intézménnyel szemben támasztható összes kételyek és kérdések megvitatásának, az e végből alakult bizottság kebelében van helye. S a közegészségi mérnöki osztály nevében közzétett jelentés is, mivel ez osztály munkálkodása a vízmű kifogástalanságát garantálja, semmi hozzászólást nem tenne szükségessé. Amidőn azonban Pazár segédmérnök urnak a viztorony mikénti kapcsolására vonatkozó egyik megjegyzésében — jölehet elferdítve — közölt, bizottsági fölszólalásomra ráismerni vélek, s ehhez ott oly befejezés van fűzve, amelynek hangja legalább komoly szakértségek között egyáltalán nem, de a földmívelésügyi miniszterium kebelében működő szakértők részéről éppenséggel

nem szokásos, miért is azzal a közegészségügyi mérnöki osztály magát nem azonosíthatja, akkor a kihívó modorra nem hallgathatom el Pazár segédmérnök urat illető következő felvilágosítástomat:

Nem mérnöki, hanem vegyész közegészségi szakértői szempontból tettem szóvá a városi vízmű legutóbbi bizottsági ülésen, tisztán a közügy érdekében, egyéb kérdéseken kívül, a viztorony kapcsolásának módját. E kérdés fölvetésének sulypontja korántsem volt a viztorony építésének helye. Fölszólalásom lényege abban foglalható össze, hogy a víz közvetlenül a kutakból, illetőleg a vízgyűjtő medencéből kerül-e fogyasztásra a csőhálózaton át, mely esetben, — mint ez tervezve van, — csak a víz fölöslege jut a viztoronyba, avagy, hogy a kutakból a viztorony közvetítésével megy-e a fogyasztó csőhálózatba?

Mindkét esetre vannak berendezések ott ahol, mint pl. Németországban, évszázados, kifejlődött multja van a városok vízműves vízellátásának. Azonban éppen a német birodalomban a jelen időben nagyon is nyomós tapasztalatok alapján, majdnem kizárólag viztoronyokon át szolgáltatott vízellátásra berendezett műveket létesítenek.

A viztorony elhelyezésekor, a debreceniekhez hasonló viszonyok között, mérnöki szakértők szerint is főleg a beruházási költségek határoznak. Ahol ugyanis nagyobb mérvű hirtelen vízfogyasztásra számítanak s a terep magassága erre kedvezőbb, a vízszerezés telepével lehetőleg átellenben állítják föl a viztoronyt s bizonyos utcarészek vízfogyasztását is egyszersmind ellátó szállítócsövön át nyújtják föl a vizet a viztoronyba. Amikor pedig a terepviszonyok előnyössége s a vízfogyasztás előreláthatóan csekély ingadozása ezt lehetővé teszik, a viztoronyt, illetőleg viztartányt mindig a vízszerezéstelep közelében állítják föl, üzemáttekintési okokból is. A viztorony helyének megválasztása maga tehát a közegészségügyet aránylag kevésbé érdeklő nézőpont. Annál inkább kötelessége a közegészségügyi vegyész szakembernek azzal törődni, hogy a víz a viztorony tartányában nem-e romolhatik meg, amivel a víznek az egészségre ártalmas volta még akkor is jár, ha a víz megromlásának mérve, a nem vegyész módjában lévő izlelésre, szaglásra, felületes megtekintésre, esetleg észre sem vehető. Szakemberek előtt közismert tény, hogy ha valamely eredetileg tiszta s gyakorlatilag véve bakteriummentes ivóvíz nyugvó felülettel, még akár alacsonyabb hőmérsék mellett is, 12—48 óráig áll, az önmagától fertőződik s vízi moszatok, kórokozó s közömbös bakteriumok tanyájává válik és csakhamar meg is poshad. Sőt az elég gyakori esetek közé tartozik, hogy még a látszólag legtisztább jég is tífusz, vérhas-, idült bélhurut járványok okozójává lesz. Emberi számítás szerint legjobban s legtovább áll ellen az ivóvíz a megfertőzésnek akkor, ha áramlásban van s éppen ezért nem közömbös dolog az, ha egy kutakból származó víznek csak éppen fölöslege jut egy vízvezeteki hálózaton keresztül a tartalékul használt viztorony tartányába, amikor a vizoszlop magassága e tartányban úgy a töltés, valamint a fogyasztás hatására ugyan állandóan változni fog, de a víz egészséges áramlása jóformán a minimumra lesz tehető! Külföldön, ahol a szakértők a tudomány igaz fegyverével cserélik eszméiket, a vízműveket építő vállalkozók oly nagy sulyt helyeznek ma a víznek érintett alapos áramlására, hogy a viztartányt a koronkenti tisztogatás céljából nemcsak két részre osztják válaszfalal, hanem az egyes medencékbe betonból készült u. n.: váltórekeszes párhuzamos falakat építenek be, hogy a víz e falrészek között kigyószzerűen áramolhassék a víz beömlő nyílásától a vízvezeteki hálózat szája felé. A viztartány közvetítette áramló vizet adó berendezés magától értetődileg nem zárja ki azt, hogy a csőhálózat a kutak felé eső oldalán is összekötve legyen a vízgyűjtő medencével, azonban ez összekötő cső csak ritka szükség esetén veendő igénybe.

Nagyon szeretnék meggyőződni arról a maximálisan 1—2 fok különbözetről is, amelyet Pazár segédmérnök ur megjósol a kutak és a tartány vizének hőmérséke között, ha a víz a tervezett módon csak a csőhálózaton át fog a tartányba mint fölösleges jutni. Mert a nap és éjjel tekintélyes részében a csőhálózatba kerülő friss víz, mint a már ott levőnél nagyobb fajsúlyu, a fizika törvényei szerint okvetlenül a csőhálózat legmélyebb részeiben fog elterülni, míg a homokos talajnak az összes talajok között legnagyobb hővezetőségétől nyáron bizonyára fölmelegedő, előző szivattyúzásu vizek kisebb fajsúlyuknál fogva csakis a magasan fekvő viztoronyba kerülnek, ahol csak még tovább melegszenek s inficiálódhatnak. A viztorony egyszerű inficiált vize pedig a vele összefüggésben lévő legfrissebb alsó vízmennyiségeket is tovább fogja fertőzni az egész vízálózatban, de előre nem látható tömegesebb vízfogyasztás (tűzvész, utcalocsolás, csőrepedés

28. §.

Oly gázfejlesztő telepeknél, amelyek 150 lángnál többet táplálnak, az engedélyben kikötendő, hogy a telep kezelésére a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint képesített egyén alkalmaztassék.

29. §.

Az 1903. évi márczius hó 15. előtt létesített acetylén-gáz-világítási telepek gázfejlesztő készülékei, amennyiben azok egy már esetleg utólag engedélyezett készülékkel ugy szerkezeti kivitel, valamint a méretek tekintetében nem teljesen azonosok, engedélyezés végett a vizsgáló-bizottságnak bemutatandók.

Amennyiben egy ily telepen felállított gázfejlesztő készülék egy, esetleg már utóbb engedélyezett készülékkel a kiviteli szerkezet és méretek tekintetében teljesen azonos, ezek tekintetében a 17-ik §-ban foglalt rendelkezések irányadók.

30. §.

Jelen szabályrendelet életbelépésétől számított 3 hónap leteltéig valamennyi hordozható acetylén-gázfejlesztő készülék, lámpa, melyek jelen szabályrendelet életbelépése előtti időben kerültek már a forgalomba, lebélyegzés végett Budapesten a vizsgáló-bizottságnak, vidéken az illetékes ker. iparfelügyelőnek bemutatandó. E lebélyegzést ugy a bizottság, valamint az iparfelügyelők díjtalanul teljesítik. A fenti határidő letelte után olyan készüléket, lámpát használni, mely semmi bélyegzessel ellátva nincsen, tilos.

31. §.

A helyszini eljárás költségei a bejelentőt terhelik.

32. §.

Ha az engedélyezett gázfejlesztő készülék és berendezés másnak tulajdonába megy át, az új tulajdonos azt újabb bejelentés és engedély nélkül használhatja; az eredeti engedély feltételeit azonban az új tulajdonos is betartani köteles.

33. §.

Az engedélyezett gázfejlesztő készülék mindennemű átalakítása ugyanazon eljárás alá esik, mint az új gázfejlesztő készülék engedélyezése.

34. §.

Acetylén-gáz-fejlesztő készüléket pinczében vagy padláson elhelyezni nem szabad; ily készülékek csakis világos, jól szellőztethető s fűtésre vagy egyéb célra szolgáló kályhával el nem látott, a szomszéd helyiségektől legalább 30 centiméter vastag kőfallal elkülönített, szabadba és kifelé nyíló ajtókkal ellátott, fagymentes helyiségekben állíthatók fel.

Acetylén-gáz-fejlesztő készülék elhelyezésére szolgáló helyiség más célra nem használható; belülről csak víz- vagy gőzfűtéssel lehet ellátva, és csakis villamos lámpával, vagy befelé kettős üvegfallal légmentesen elzárt nyíláson át kívülről világítható meg.

A rendőrhatalomhoz kötött acetylén-gázfejlesztő készülékek csak ajtó- és ablak nélküli falhoz épített, vagy teljesen különálló s egyébként a fentebb említett készülékeknek megfelelő helyiségben állíthatók fel.

Minden helyiségben, hol acetylén gáz fejlesztetik avagy calcium-carbid raktároztatik, az erre vonatkozó óvatossági szabályok figyelmeztetésképpen kifüggesztendők.

IV. RÉSZ.

A készülékek kezelőinek képzéséről.

35. §.

Acetylén-gáz-világítótelepek felállításával és berendezésével csakis erre képesített egyének foglalkozhatnak.

Ez az iparág az 1884. évi XVII. t.-cikk 5. §-a alapján a képzés igazolásához kötött s az idézett törvénycikk végrehajtása iránt 1884. évi augusztus hó 26-án 39,266. szám alatt kiadott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszteri rendelet¹ 2. §-ában felsorolt iparágak közé soroztatik.

Ez alapon acetylén-gáz-fejlesztő készülékek felszerelésének és berendezésének iparszerű végzése iparigazolvány csak annak adható, ki az ipartörvényben megállapított általános feltételeken kívül az iparág üzésére vonatkozó képesítettséget az 1884. évi XVII. t.-cikk, illetve 6. §-a, vagy a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint igazolja.

Azokra, akik ily készülékek felszerelésére és berendezésére már az 1902. évi 64,792. B. M.—48,795. K. M. számú rendelettel kiadott szabályrendelet kibocsátása előtt nyertek iparigazolványt: e szakasz rendelkezései nem terjednek ki.

36. §.

Kereskedők és gyárosok, kik acetylén-gáz-fejlesztő készülékek eladásával s ezzel kapcsolatban ily készülékek felállításával és berendezésével foglalkoznak, e munkálatokat, amennyiben az előirt képesítéssel maguk nem rendelkeznek, az 1884. évi XVII. t.-cikk 8. §-ához képest csak oly egyének által végeztethetik, kik e készülékek felszerelésére és berendezésére a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint képesítve vannak.

Kötelesek továbbá minden egyes készülékhez annak használatára és felállítására vonatkozó s a vizsgáló-bizottság által megfelelőnek talált utmutatást mellékelni.

37. §.

Acetylén-gáz-fejlesztő készülékeknek keresetszerű kezelésével csak oly egyének foglalkozhatnak, kik erre a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint a képesítettséget megszerezték

38. §.

Acetylén-gáz-fejlesztő készülékek felszerelésére, berendezésére és kezelésére a képzés külön vizsga letétele által szerezhető meg.

A vizsga letételének módját a jelen szabályrendelet mellékletét képező szabályzat állapítja meg.

V. RÉSZ.

Büntető határozatok.

39. §.

Aki e szabályrendelet rendészeti jellegű határozmányai ellen vét, amennyiben mulasztása, vagy cselekménye más rendelet, vagy valamely törvény büntető határozmányai alá nem esik, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatatlanság esetén megfelelő elzárással büntetendő.

40. §.

A jelen szabályrendelet 2., 3., 4., 5., 6. és 8. §-aiba ütköző kihágások ismételt elkövetése — 39. §-szerint kiszabható pénzbüntetésen felül — 15 napig terjedhető elzárással is büntethető.

41. §.

Aki e szabályrendelet 7. és 8. §§. ellenére — „Compagnie française de l'Acetyléne Dissons“ szerint előállított

¹ Lásd: Magy. Rend. Tára, 1884. évf., 1253. o.

acetyléntől eltekintve — sűrített vagy folyékony acetylént gyárt, forgalomba hoz és elad, vagy aki a vizsgáló-bizottság nem engedélyezett rendszerű acetyléngázt fejlesztő készüléket forgalomba bocsát, illetve elad, vagy végül az acetyléngázt fejlesztő készülékeken a valóságnak meg nem felelő oly felírást használ, mintha a készülék a vizsgáló-bizottság által engedélyezett volt, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel és 15 napig terjedhető elzárással büntetendő az illető, tárgyak ezenfelül elkobozandók s az illetékes község szegényalapja javára megfelelő módon értékesítendő.

42. §.

A jelen szabályrendelet alapján kiszabott pénzbüntetések az 1901. évi XX. t.-cikk 23. § ában megjelölt célokra fordítandók.

VI. RÉSZ.

Az eljáró hatóságokról.

43. §.

Az ezen szabályrendeletben megállapított kihágások eseteiben, valamint a III. részben meghatározott engedélyek kiadása körül:

elsőfokulag: vármegyékben a járási főszolgabíró, rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal felruházott városokban pedig a rendőrkapitány, vagy a tanács által e részben megbízott tisztviselő, Budapesten az illető kerületi kapitány;

másodfokulag: vármegyékben és rendezett tanácsú városokban az alispán, törvényhatósági joggal felruházott városokban a városi tanács, Budapesten a főkapitány;

harmadfokulag a magyar királyi belügyminiszter jár el.

VII. RÉSZ.

Záró határozatok.

44. §.

Állami és tudományos közintézetek, amennyiben az acetyléngázt kísérletezés céljából állítják elő, e szabályrendelet határozmányainak alávetve nincsenek.

45. §.

E szabályrendelet 1906. évi október hónap első napján lép hatályba.

Budapesten, 1906. évi július hó 28-án.

Gróf Andrássy s. k.
m. kir. belügyminiszter.

Kossuth s. k.
kereskedelmi m. kir. miniszter.

(Folyt. köv.)

Vizvezeték ügye.

— Megjegyzések Pazár István kir. segédmérnök ur jelentéséhez. —

Csak most jutott kezemhez „A Város” című hetilap ez idei 33-iki száma, amelyben Pazár kir. segédmérnök urnak, a m. kir. Orsz. Vízépítési Igazgatóság Közegészségügyi mérnöki osztálya kiküldöttjének, a legutóbb tartott vizügyi bizottsági ülés fölhatalmazása alapján, a közönséget megnyugtatóni célzó jelentése van közzétéve.

Rendes körülmények között ily fontos kulturális intézménynek, mint aminő Debrecen sz. kir. város vízműve létesítésekor, az intézménnyel szemben támasztható összes kételyek és kérdések megvitatásának, az e végből alakult bizottság kebelében van helye. S a közegészségi mérnöki osztály nevében közzétett jelentés is, mivel ez osztály munkálkodása a vízmű kifogástalanságát garantálja, semmi hozzászólást nem tenne szükségessé. Amidőn azonban Pazár segédmérnök urnak a viztorony mikénti kapcsolására vonatkozó egyik megjegyzésében — jóllehet elferdítve — közölt, bizottsági felszólalásomra ráismerni vélek, s ehhez ott oly befejezés van fűzve, amelynek hangja legalább komoly szakférfiak között egyáltalán nem, de a földmívelésügyi miniszterium kebelében működő szakértők részéről éppenséggel

nem szokásos, miért is azzal a közegészségügyi mérnöki osztály magát nem azonosíthatja, akkor a kihívó modorra nem hallgathatom el Pazár segédmérnök urat illető következő felvilágosításonkat:

Nem mérnöki, hanem vegyész közegészségi szakértői szempontból tettem szóvá a városi vízmű legutóbbi bizottsági ülésén, tisztán a közügy érdekében, egyéb kérdéseken kívül, a viztorony kapcsolásának módját. E kérdés fölvetésének sulypontja korántsem volt a viztorony építésének helye. Fölszólalásom lényege abban foglalható össze, hogy a víz közvetlenül a kutakból, illetőleg a vizgyűjtő medencéből kerül-e fogyasztásra a csőhálózaton át, mely esetben, — mint ez tervezve van, — csak a víz fölöslege jut a viztoronyba, avagy, hogy a kutakból a viztorony közvetítésével megy-e a fogyasztó csőhálózatba?

Mindkét esetre vannak berendezések ott ahol, mint pl. Németországban, évszázados, kifejlődött multja van a városok vízműves vízellátásának. Azonban éppen a német birodalomban a jelen időben nagyon is nyomós tapasztalatok alapján, majdnem kizárólag viztoronyokon át szolgáltatott vízellátásra berendezett műveket létesítenek.

A viztorony elhelyezésekor, a debreceniekhez hasonló viszonyok között, mérnöki szakértők szerint is főleg a beruházási költségek határoznak. Ahol ugyanis nagyobb mérvű hirtelen vízfogyasztásra számítanak s a terep magassága erre kedvezőbb, a vízszerezés telepével lehetőleg átellenben állítják föl a viztoronyt s bizonyos utcarészek vízfogyasztását is egyszersmind ellátó szállítócsövön át nyújtják föl a vizet a viztoronyba. Amikor pedig a terepviszonyok előnyössége s a vízfogyasztás előreláthatóan csekély ingadozása ezt lehetővé teszi, a viztoronyt, illetőleg viztartányt mindig a vízszerezéstelep közelében állítják föl, üzemáttekintési okokból is. A viztorony helyének megválasztása maga tehát a közegészségügyet aránylag kevésbé érdeklő nézőpont. Annál inkább kötelessége a közegészségügyi vegyész szakembernek azzal törődni, hogy a víz a viztorony tartányában nem-e romolhat meg, amivel a víznek az egészségre ártalmas volta még akkor is jár, ha a víz megromlásának mérve, a nem vegyész módjában lévő izlelésre, szaglásra, felületes megtekintésre, esetleg észre sem vehető. Szakemberek előtt közismert tény, hogy ha valamely eredetileg tiszta s gyakorlatilag véve bakteriummentes ivóvíz nyugvó felülettel, még akár alacsonyabb hőmérséklet mellett is, 12—48 óráig áll, az önmagától fertőződik s vízi moszatok, kórokozó s közömbös bakteriumok tanyájává válik és csakhamar meg is poshad. Sőt az elég gyakori esetek közé tartozik, hogy még a látszólag legtisztább jég is tífusz-, vérhas-, idült bélhurut járványok okozójává lesz. Emberi számítás szerint legjobban s legtovább áll ellen az ivóvíz a megfertőzésnek akkor, ha áramlásban van s éppen ezért nem közömbös dolog az, ha egy kutakból származó víznek csak éppen fölöslege jut egy vízvezetési hálózaton keresztül a tartalékul használt viztorony tartányába, amikor a vízszlop magassága e tartányban úgy a töltés, valamint a fogyasztás hatására ugyan állandóan változni fog, de a víz egészséges áramlása jóformán a minimumra lesz tehető! Külföldön, ahol a szakértők a tudomány igaz fegyverével cserélik eszméiket, a vízműveket építő vállalkozók oly nagy sulyt helyeznek ma a víznek érintett alapos áramlására, hogy a viztartányt a koronkenti tisztogatás céljából nemcsak két részre osztják válaszfalal, hanem az egyes medencékbe betonból készült u. n.: váltórekeszes párhuzamos falakat építenek be, hogy a víz e falrészek között kigyóyszerűen áramolhassék a víz beömlő nyílásától a vízvezetési hálózat szája felé. A viztartány közvetítette áramló vizet adó berendezés magától értetődileg nem zárja ki azt, hogy a csőhálózat a kutak felé eső oldalán is összekötve legyen a vizgyűjtő medencével, azonban ez összekötő cső csak ritka szükség esetén veendő igénybe.

Nagyon szeretnék meggyőződni arról a maximálisan 1—2 fok különbözetről is, amelyet Pazár segédmérnök ur megjósol a kutak és a tartány vízének hőmérséke között, ha a víz a tervezett módon csak a csőhálózaton át fog a tartányba mint fölösleges jutni. Mert a nap és éjjel tekintélyes részében a csőhálózatba kerülő friss víz, mint a már ott levőnél nagyobb fajsúlyu, a fizika törvényei szerint okvetlenül a csőhálózat legmélyebb részeiben fog elterülni, míg a homokos talajnak az összes talajok között legnagyobb hővezetőségétől nyáron bizonyára fölmelegedő, előző szivattyuzásu vizek kisebb fajsúlyuknál fogva csakis a magasán fekvő viztoronyba kerülnek, ahol csak még tovább melegszenek s inficiálódhatnak. A viztorony egyszer inficiált vize pedig a vele összefüggésben lévő legfrissebb alsó vízmennyiségeket is tovább fogja fertőzni az egész vízhálózatban, de előre nem látható tömegesebb vízfogyasztás (tűzvész, utcalocsolás, csőrepedés

stb.) esetén maga is fogyasztásra jut s az egész csőhálózatot hosszabb időre is egészségtelenné teheti.

Tehát a közfogyasztást szolgáló ily vízmű építésekor a vízépsége érdekében közegészségi szempontból csakis a higiéniai vizsgálatokban jártas vegyész szólhat hozzá szakszerűen a dologhoz. S míg akár mint a vízügybizottság tagjának, akár mint a debreceni állami vegyikísérleti állomás vezetőjének, a magam hatáskörében a földmívelési miniszterium egyenes megbízásából is a legnagyobb buzgalommal volt szándékom Debrecen sz. kir. város közszükségét pótlandó vízművét szolgálni eddig is, most Pazár segédmérnök ur indokolatlanul terrorisztikus hangja még fokozza kíváncsiságomat az azokról való meggyőződhetésekre, amikre nézve Pazár ur velem szemben oly irigylésre méltó önbizalommal nézeteltérésben van. Mert igazságot osztani legjobban a tények fognak.

Szék László dr.,

a debreceni gazd. akadémián a chemia-physika tanára,
vegyikísérleti állomási vezető.

Határozat a hivatalos órák ügyében.

12,389.
sz.
1906.

Beterjesztetik a hivatalos órák egyfolytában tartása ügyében megtartott értekezletről felvett jegyzőkönyv.

Határozat.

Miután a tanács úgy a folyó évi június 1-től szeptember 15-ig tartó próbaidő alatt, mint a megtartott értekezleten kifejtettekben meggyőződést szerzett arról, hogy a hivatalos óráknak egyfolytában tartása a közönség érdekébe nem ütközik, sőt a tisztviselők eredményesebb munkáját lehetővé teszi és a városra nézve anyagi megtakarítást szül, a folyó évi 6295. sz. határozatban foglalt indokokból kimondja, hogy az Iktatóhivatal és a Rendőrség kivételével további rendelkezésig a hivatalos órák a városházán d. e. 8 órától délutáni 1 óráig egyfolytában tartassanak s felhívja a polgármester urat egyfelől arra, hogy ezen hivatalos órák pontos betartását a legszigorubbán ellenőrizze és a mulasztók ellen a megtorló eljárást foganatosítsa, másfelől, hogy munkásszétorlódás esetén a szükséghez képest a hivatalos órák meghosszabbítása iránt saját hatáskörében intézkedjék.

Egyidejűleg felhívja a tanács a főszámvevőt, miszerint intézkedjék, hogy a tűzifa és faanyagok a városházán egész nap árusíttassanak.

Miről polgármester és főszámvevő urak, a tanács összes bel- és kültagjai, az összes hivatal főnökök és Raics Gyula kiadó határozatilag értesítettnek.

Debrecen sz. kir. város tanácsának 1906 szeptember 13-án tartott üléséből.

Kiadta:

Varga,

jegyző, tb. tanácsnok.

Hirek.

— **Olvasóinkhoz.** Lapunk mai számához csatolva veszik olvasóink **Kövendy Domokos bizottsági tagnak érdemes munkáját, melyben a Hortobágy hasznosítása ügyében tett javaslatát okolja meg. Bizottsági tagtársunk elég világosan és meggyőzőleg érvel álláspontja mellett, hogy bizonyára még azokat is a maga részére hódítja, akik eddig idegenkedtek javaslatától. Ajánljuk ezen szép és érdemes munkát olvasóink és mindazok figyelmébe, akik a Hortobágy közigazgatási ujjaszületése iránt érdeklődnek.**

— **A városi birtokok határvonalai.** Kovács József polgármester Magoss György dr. tiszti főügyész kíséretében határrendezés céljából a külsőségeken járván s ott szerzett tapasztalait terjedelmes jelentésben mutatta be a tanácsnak. A polgármester alaposan megtekintvén a város

határát, úgy találta, hogy egyes földtulajdonosok az árkokat a város határdombjain keresztül vezetik, ami maga után vonja azt, hogy idők multával a határdomb teljesen eltűnik. Éppen ezen okból a polgármester intézkedést kér és ajánlja, sürgeti a város összes határvonalának megszemlélését, még pedig a szováti és guti birtok határait és kiterjedőleg, továbbá nézete szerint utasítandó volna a mezőrendőr kapitányság arra, hogy a határdombokra felügyeljen, a mérnöki hivatal pedig arra külön felveendő munkaerővel hozná rendbe az összes határdombokat. Az erre szükséges összeget végül a közgyűlés illeszse be az 1907. évi költségvetésbe. A polgármester jelentését bizonyára érdeme szerint fogja a tanács elintézni.

— **A presbiterium átirata.** A debreceni ev. ref. egyház presbiteriuma a napokban átirat a városi tanácshoz, kijelentvén, hogy a gazdasági intézet épületét hajlandó megvenni és az átvétel módozatait megállapító tárgyalásokra Kiss Albert lelkészelnököt, Simonffy Imre kir. tanácsos, főgondnok vezetése alatt Dicsőfi József, Szele György lelkészeket, Márton Imre, Juhász Ignác, Balogh Ferenc presbitereket és Somogyi Pál főjegyzőt küldi ki megbízottjai gyanánt.

— **A marostordamegyei tisztviselők.** Marostorda vármegye törvényhatósága tudvalevőleg az összes megyei tisztviselők ellen elrendelte a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálatot annak megállapítására, hogy a tisztviselők mennyiben felelnek meg a nemzeti ellenállás ügyében hozott közgyűlési határozatnak. **Andrássy Gyula** gróf belügyminiszter a vármegye eme határozatát jóváhagyta.

— **Az élve eltemetés ellen.** Grácban évek óta az a szokás, hogy mielőtt elföldelnék a halottat, szívére egy hegyes tüvel keresztülszurják, hogy az élve eltemetés rettenetes borzalmától megmentse az embert. Ujabban Svédországban egy nő egy elmes szerkezetet talált fel, melyet a koporsóra alkalmaznak. Mihelyt a tetszhalott csak legesekélyebb életjelt is ad magáról, a készülék levegőt hajt tüdejébe. Lindl asszony már régebben alkalmazza találmányát és azt mondják, hogy 2200 ember közül hármat adott vissza az életnek.

— **Zala vármegye új tisztviselői.** Zala vármegyében a Csertán Károly volt alispán székébe Árvay Lajos h. főjegyzőt, ennek helyére pedig Czukeller Lajos első aljegyzőt választották meg. Ugyanezen közgyűlés fegyelmi vizsgálatot indított meg Szentmiklóssy Gyula tapolcai és Merkly Antal lebenyei főszolgabírák ellen, mivel Szulyovszky Dezső kormánybiztossága idején a vármegye tilalma ellenére a kormánybiztos által láttamozott nyugtára vették fel fizetésüket.

— **Örökéző kályha.** Dlusatus Frigyes mechanikus és testvére egy olyan kályhát talált föl, amelyet nem kell minden alkalommal alagyújtani és szabályozható lévén, kevés tüzelő-anyagot fogyaszt. A kályhát ősszel gyújtják meg és csak tavasszal alszik el; a fát nem kell hozzá vágatni, hanem az egész hasábot úgy állítják a kályhába, mint a gyertyát a gyertyatartóba; a keletkező gáz és füstje teljesen elég, tehát a kályha füstnélküli; a tüzréteg vastagsága, mint a gyertyaláng, tetszés szerint szabályozható; apró fára nincs szükség; a melegszolgáltatás az eddiginek három-négyszerese; a begyújtás oly egyszerű, mint a gyertyánál; gőzkazánoknál alkalmazva, a hasznosítás nem 16, hanem 40—60 százalék. Szabályozhatósága miatt kis és nagy szobát is fűthetünk kis kályhával és az ár nem haladja meg az eddigi kályhák árát. A föltalálók már szabadalmat kaptak találmányukra és legközelebb Budapesten is be fogják mutatni.

— **A cseléd- és munkabér általános és egyöntetű szabályozása.** A hevesvármegyei gazdasági egyesület feliratot intézett a munkáskérdésben a földmívelésügyi miniszterhez. A felirat hivatkozik arra, hogy az évről-évre megismétlődő, sőt újabb időben ijesztő mértékben föllépő gazdasági cseléd- és munkássztrájk az egyes gazdáknak, valamint a gazda-társadalomnak aggodalomra ad okot. A cseléd- és munkabér általános és egyöntetű rendezése, nemkülönben a sztrájk ellen való védekezés módozatainak megállapítása huzamos idő óta országszerte beható tanácskozások tárgya. Széttagoltan azonban e tanácskozások

kellő eredménnyel nem járnak, szükséges volna egy egyöntetű munkás- és cselédszerződésnek az illető faktorok meghallgatásával törvényhozási uton való megalkotása az egész országra nézve, tekintetbe véve az éghajlati és közgazdasági viszonyokat. Kéri az egyesület a miújsztert, hogy védje meg a gazdatársadalmat a veszedelemtől az egyöntetű munkás- és cselédszerződés törvényhozási megalkotásával. A hevesvármegyei gazdasági egyesület fölizatát támogatás végett megküldötte az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek is, amely a kérdéssel huzamos idő óta foglalkozik.

— **A nőipariskola kérelme.** A debreceni jótékony nőegylet nőipariskolája, mely az ország egyik legkitünőbb intézete, folyamodott a városhoz a rendes évi segély mellett 1000 korona ideiglenes segélyért. A jog- és pénzügyi bizottság f. hó 18-án tartott ülésében tárgyalta ezen kérelmet és kijelentette, hogy nem zárkózik el ezen közhasznú intézmény újabb támogatása elöl, előbb azonban óhajtaná látni az iskola költségvetését és zárószámadását. Meg kell itt említenünk, hogy a nőipariskola mintegy 40 növendéket vett fel teljesen tandíjmentesen, ez által is segíteni akarván a szegényebb néposztály leánygyermekének kiképzésén. Ez az iskola az életnevelés, akik onnan kikérikülnek és kenyerüket az ott szerzett tudás segélyével szerzik, örök hálával gondolnak az intézetre.

— **Közgyűlés.** Az alsó-szabolcsi-tiszai ármentesítő társulat október 2-án délelőtt 10 órakor tartja évi rendes közgyűlését a Széchenyi-utcai társulati székház nagytermében *Desseffy Aurél* gróf elnöklésével. Ugyanezen gyűlésen ejtik meg a tisztújítást is.

— **A baptisták a polgármesternél.** A debreceni baptista egyház a héten tisztelgett városunk polgármesterénél, átnyújtván egy diszkotésű bibliát és egy zsolttáros imádságos könyvet. A polgármester szívesen fogadta a küldöttséget, kijelentette, hogy ajándékokat egyáltalában nem fogad el személyére nézve, hanem átveszi a könyveket és azokat a város könyvtárába helyeztetni el.

— **A gázárakról.** A f. hó 18-án tartott jog- és pénzügyi bizottsági ülésben tárgyalás alá került a világitási vállalat 1907. évi költségvetése is. A bizottsági tagok közül többen a gázárak leszállítása mellett érveltek, a többség azonban az árak leszállítását elvetette és a költségvetést a közgyűlés elé elfogadásra ajánlja.

— **Az 1907. évi költségvetés.** Városunk házi pénztárának és alapítványi pénztárának 1907. évi költségeloirányzatát a héten tárgyalta a jog- és pénzügyi bizottság. A szükséges felvilágosítást Roncsik Lajos főszámvevő adta meg. A bizottság a javaslatot a gazdasági bizottság megjegyzéseinek figyelembevételével elfogadásra ajánlja a legközelebbi közgyűlésnek.

— **Bérczy Béla halála.** *Bérczy Béla* fő- és székvárosi rendőrkapitány f. hó 18-án szíven lőtte magát. *Bérczyt* legutóbb fegyelmi uton áthelyezték és valószínű, hogy az ambiciózus tisztviselőt ez kergette a halálba.

— **Halálozás.** *Vértessy Kálmán* miniszteri tanácsos szívszélhűdésben váratlanul elhunyt. Nagy tehetségű, munkás férfi volt, kinek halála közéletünk nagy vesztesége.

— **A nagyerdei gyógyfürdő.** Hányan vannak városunkban is, akik elmennek hidegviz kurára messze idegenbe, tengerpénzt áldozva, holott a hidegvizgyógyimódot ép úgy használhatnák a Nagyerdőn, hol a vizgyógyimód minden modern eszköze, a fürdőbélő elismert szaktudománya, lelkiismeretes gyógykezelése rendelkezésükre áll. A fürdőbélő *Balkányi Ede* dr. főorvos a legnagyobb áldozatkészséggel tartja fenn a fürdőt, nagy költséggel felszerelte azt a modern higiénia minden eszközével oly és olcsó áron kuráltathatja magát mindenki, mint sehol a világon. A víz alkalmazása gyógycélokra, hőmérsék-, alak- és időtartam tekintetében oly sok változatosságot enged, hogy azt a legkülönbözőbb betegségeknél eredménnyel alkalmazhatjuk. Általában a vizgyógyimód edzőleg, éltetőleg és erősítőleg hat. Az anyagcsere fokozódása, az idegrendszernek kedvező befolyásoltatása által a beteg szerveknek megváltozott működésük idéztetik elő. Sem fiatalja, sem öregje nem zárandó ki a hidegvizgyógyimód alól. A fiatal szervezet erőteljesebben fejlődik és gyarapszik mellette, míg a magasabb korban a hanyatló erőket felélénkíti és a lassan működő szerveket felfrissíti. Eredmény-

nyel alkalmazható tehát a vizgyógyimód és annak különféle alakja: 1. Súlyos betegségek utáni elgyengüléseknél. 2. Erősödési és edzési szempontból, a légzőszerveknek huruto állapotra való hajlamánál. 3. Táplálkozási zavaroknál, u. m. vérszegénység-, sápkór-, kövérség-, kösvény-, görvélykór- és cukorvizelésnél. 4. Gyomor-, bél- és májbetegségeknél. 5. Vérkeringési zavaroknál, vértolulás- és aranyeres bántalmaknál. 6. Rheuma- és idegbántalmaknál. 7. Az idegrendszer megbetegedéseivel, a neurastheniánál, ennek sokoldalú jelenségeivel, a mint: fejfőrcs, szédülés, fejnnyomás, levertség, szellemi és testi kimerültség, álmatlanság, asthma, ideges szívbántalmak, a gyomor-, bél- és nemi szervek neurastheniájánál, hysteriánál, Basedow-féle betegségnél, görcsös és hűdéses állapotoknál. — A nagyerdői hidegvizgyógyintézet modern és czélszerű berendezése, fekvése és kitünő puha vize fölülte alkalmas tényezők a vizkurának sikeres használatára. Fővárosi szakértői személyzet végzi a teendőket, az árak mérsékeltek. Orvosi felügyelet. Az intézet egész nap nyitva férfiaknak: d. e. 9 óráig és d. u. 5—8 óráig; nőknek: d. e. 9 órától d. u. 5 óráig. Kiki keresse meg elvesztett egészségét a nagyerdői hidegvizgyógyintézetben.

Vármegyék és városok.

— **Hatósági mézárszék Szegeden.** Szegedről írják: A türetlen drágaság ellen már akcióba lép a vidék, úgy fogva föl a helyzetet, hogy a drága városokban a rossz táplálkozás miatt az egészségügyi viszonyok is rosszak, a szegénység ijesztő mérveket ölt s a bűnök elszaporodnak. Dr. Kószó István szegedi városi képviselő indítványt nyújtott be a tanácshoz, hogy a gazdasági és közlemezési bizottság meghallgatása nélkül (mert ez csak késleltetné az ügyet) azonnal intézkedjék egy hatósági mézárszék felállítására. Evégből a szükséges adatokat Temesvár hatóságától, ahol már működik hatósági mézárszék és a hus kilogrammját 90 fillérért képes árusítani, szerezzék be. Az indítvány megtételére főleg az készítette Kószót, hogy a szegedi mézárosok, akik nemrégiben is indokolatlanul fölemelték a hus árát, most ujra, azon ürügy alatt, hogy az új piaci rendszabály következtében csont nélkül kötelesek a hust kimérni, egyszerre újabb 40—50 fillérről emelést zsarolják a közönséget. A selejtes minőségű marhahus eszerint Szegeden 1 korona 40 fillér és 1 korona 76 fillér között váltakozik. Nyomtaték, az igaz, nincs rajta, ellenben a hus közötti csontokat annál nagyobb bőkezűséggel hasogatják bele. A hatósági mézárszék, melynek felállítása iránt egyhangu a helyeslő vélemény, bizonyára észre téríti a felfuvalkodott hus-nagy-ságokat, akik már nem férnek bőrükben. Hát nálunk nem lehetne ilyen mozgalmat kezdeni?

— **A mezőturi választás.** Tóth János államtitkárrá történt kinevezése miatt lemondott a mezőturi mandátumról. A kerületben hétfőn volt az új választás. Az államtitkárnak Nyilas János szocialista jelölt volt az ellenfele, aki nyolc szavazatot kapott, míg az államtitkár háromszáztizenkilencet. Így Tóth János államtitkár háromszáztizenegy szótöbbséggel ujra megválasztották.

— **A ceglédi polgármester ünneplése.** Ceglédről írják nekünk: Amikor Gubodi Ferenc ceglédi polgármester az alkotmányos kibontakozás után a szomszédos Nagykőrös függetlenségi programmal országgyűlési képviselőjévé választotta, Cegléd képviselőtestületének nagy többsége egybegyült, hogy a polgármestert megkérje, mondjon le képviselői mandátumáról s 23 éven át viselt polgármesteri állását továbbra is tartsa meg. Gubodi jó barátai a polgármester iránt érzett hálájuknak és tiszteletüknek kifejezést adandó, társasvacsorát rendeztek, melyen Pestmegye főispánja, Gulner Gyula is jelen volt, ki a pohárköszöntők során lendületes szavakkal, az érdem teljes méltánylásával köszöntötte Gubodit, mint a vármegyei közigazgatásnak egyik érdemes és oszlopos tagját. Táviratban üdvözölték az ünnepelt polgármestert még az alispán és Takács József lelkész, aki hivatalos elfoglaltsága miatt személyesen nem vehetett részt a lakomán.

— **Miniszteri titkárból — községi jegyző.** A főváros szomszédóságában lévő községek egyikében, Rákospalotán választottak jegyzőt. Ivánka Pál váci főszolgabíró vezette a választást és bejelentette, hogy tizenegy pályázó akadt a nagyközség első jegyzői állására. Kovácsy Kálmán evangélikus lelkész kérte a főszolgabírót, hogy Paál József rákospalotai második jegyzőt miért nem jelöli. Ivánka kijelentette, hogy Paál Rudnay Béla alatt az abszolút kormányának készséges szolgálója volt, a község főjegyzői székébe pedig oly egész ember kell, hogy ha majd elkövetkezik az új harc, ingadozás nélkül meg tudjon állni a maga körében. A főszolgabíró beszédét nagy lelkesedéssel fogadták, azután megkezdődött a szavazás. A szavazatokból Vágó Ferenc miniszteri titkár, anyakönyvi felügyelő kapta a legtöbbet, s így ő lett a nagyközség első jegyzője. Vágó Ferenc azonnal letette az esküt.

— **Kristóffy tiszviselői.** Makóról írják nekünk, hogy Andrássy Gyula gróf, belügyminiszter Hoffer Lipót dr., megyei főorvos kinevezését megsemmisítette. Hoffert Kristóffy főispánja, Cseresnyés János nevezte ki főorvossá. A kinevezés megsemmisítésének megokolása szerint Cseresnyés a kinevezés alkalmával mellőzte a törvényes formaságokat, nevezetesen nem hirdetett pályázatot, s nem kért javaslatot a kinevezés ügyében a közigazgatási bizottságtól.

— **Tisztogatás Szatmár vármegyében.** Nagykárolyból jelentik: Falussy Árpád dr. főispán energikusan végzi a vármegyei tisztikarnak megtisztítását azoktól a tiszviselőktől, akik annak idején a darabont-kormány zsoldjába szegődtek. Eddig Nagy Sándor tiszteleti főjegyzőt, ki Nagy László megyefőnöknek installációján a közgyűlés tiltó határozata ellenére az eskümintát felolvasta, továbbá Ilosvay Endre mátészalkai és Böszörményi Endre csengeri szolgabírákat nyugdíjazta, most pedig a nemzeti ellenállásban részt nem vett összes megyei tiszviselőket ellen elrendelte a fegyelmi vizsgálatot. A közigazgatási bizottság a fegyelmi vizsgálat vezetésével Nemestóti Szabó Antal kir. közjegyzőt, közigazgatási bizottsági tagot bízta meg. Itt említjük meg, hogy a vármegyei székház restaurálását Kristóffy József főispánja és Nagy László alispánja alatt fejezték be és így e két ember nevét a megyei székház előcsarnokában elhelyezett táblára bevésítették. A megyebizottsági tagok e két nevet gyászleplel vonták be. Most végleg letűnt a két gyászos név az emléktábláról és helyén három szép tulipánvirág jelzi, hogy a darabont-kormány szellemének még az emléke is elpusztult Szatmár vármegye székházából.

Szerkesztői üzenetek.

Városok Lapja szerk. Esztergom. A lapot megkaptuk és örömmel olvastuk kitűnő cikkelyeit. Üdvözlét.

L. K. Elmondtuk már számtalanszor, hogy a Hortobágy hasznosításának kérdésében álláspontunk változatlan. Ennek a mondhatnánk birodalomnak is beillő földterületnek kiaknázása és jövedelmesebbé tétele Debrecennek eminens érdeke. Hasznos lesz ez az adófizető polgárokra is, mert csökkenteni fogja a közköltőt, sőt el is enyészeti. A kivétel módzataira nézve azonban mi sem értünk mindenben egyet a tervek legtöbbikével, azt pedig folyton hangoztatjuk, hogy ebben a nagy kérdésben nem szabad számításon kívül hagyni a polgárok érdekeit, amit mi úgy értelmezünk, hogy csak akkor oldandó meg ez a kérdés nélkülök, ha egyáltalában a régi rendszer fenntartása mellett tömörülnek. Erről azonban szó sincs, mert napról-napra közelebb és közelebbhez egymáshoz bennünket a kölcsönös felvilágosítás. A dolgot nem szabad egyik oldalról sem elmérgesíteni már csak a felelősség miatt sem. Az tehát vita tárgyát képezte, hogy mennyit hasznosítsunk, hogyan történjék a hasznosítás, legyenek-e nagy, közép és kisbérletek, füstölögjenek-e idővel gyárak a nagy pusztán, csak a egyet nem szabad megengedni, nevezetesen azt, hogy ez a tengerföld tovább is pihenjen évszázados álmában. Mert szép, szép az a poézis, de délibábból, szikes talajból, romantikából ma már meg nem élünk és az előrelátó ember miután pénzt nem verhet, a szűz földhöz fordul kenyérért, boldogulásért. Mindezeket előre bocsátva a feleletet is megadtuk becses kérdésére, vagyis méltóztassék a Hortobágy hasznosítására vonatkozó nézeteit megírni, hozzánk beküldeni és mi akár osztjuk azokat, akár nem, már csak az ügy minden oldalról való megvilágosításának szempontjából is szívesen közöljük.

Kiváncsi. Semmi sem igaz abból a dologból. Mendemonda, üres beszéd után ne tessék indulni. A cikkelyt tehát közölhetnénk ugyan nevének aláírásával, de kár volna magának kellemetlenséget csinálni. Cikkelyét egy hétig megőrizzük.

Omega. Megkaptuk és egy kevés simitással annak idején közöljük.

F. Gy. Szatmár. Várjuk az értesítést a mozgalom eredményével. Jó hírek jönnek-e a kollégáktól, vagy tovább is aludni kíván a többség? Üdvözlét! A lapot küldjük.

R. Miksa. Helyben. A rendőrfőkapitányságnál kell benyújtani, onnan átteszik a tanácshoz, hol hamarosan elintezik. Az ön eseténél a szülői beleegyezés is szükséges.

Közigazgatási adomák. Nagyon sajnáljuk fáradságát, de közigazgatási adomáit sem közöljük egyszerűen azon okból, mert adomázni csak a fehér asztalnál szoktunk.

17. sz. Hajdu vármegye és Debrecen sz. kir. város főispánja.
vrs.

Pályázati hirdetmény.

Debrecen sz. kir. város törvényhatóságánál évi 2800 korona fizetés és 600 korona lakpénzzel javadalmazott házipénztárnoki állás üresedvén meg, ezen az alábbi határidő lejártá után tartandó legközelebbi rendes közgyűlésen választás útján betöltendő állásra pályázatot hirdetek.

Felhivom mindazokat, kik ez állást elnyerni óhajtják s a törvényben előírt képesítést kimutatni képesek, hogy a minősítést igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényeiket hozzám, mint a kijelölő bizottság elnökéhez folyó évi október hó 1-ső napjának délután 5 órájáig annyival is

inkább nyujtsák be, mert a később érkező pályázati kérvényeket figyelembe venni nem fogom.

Ez alkalommal a választás folytán esetleg üresedésbe jövő állásokra is pályázat nyittatik.

Debrecen, 1906 szeptember 3.

Weszprémy Zoltán,
főispán.

17. sz. Hajdu vármegye és Debrecen sz. kir. város főispánja.
vrs.

Pályázati hirdetmény.

Debrecen sz. kir. város törvényhatóságánál a tisztifőorvosi állás megüresedvén, ezen kinevezésem folytán betöltendő s évi 3200 korona fizetéssel és 600 korona lakpénzzel díjazott tisztifőorvosi állásra pályázatot hirdetek.

Felhivom azon orvostudor urakat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy az 1883. I. t.c. 9. §-ban, illetve a m. kir. belügyminiszter által a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértőleg 80,009—1893. szám a kiadott szabályrendeletben körülírt minősítést igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényeiket hozzám folyó évi október hó 1-ső napjának délután 5 órájáig annyival is inkább nyujtsák be, mert a később érkező pályázati kérvényeket figyelembe venni nem fogom.

Debrecen, 1906 szeptember hó 3-án.

Weszprémy Zoltán,
főispán.

12,301. sz.
1906.

Árverési hirdetmény.

Debrecen sz. kir. város tulajdonát képező s a Debreczen pusztalepi 22. sz. tjkvben 38. hrsz. alatt felvett 18 h. 665 négyszölöl területű szántó- és kaszáló föld (u. n. „Csöszök földje”) a törvényhatósági bizottsági közgyűlésnek kormányhatósági jóváhagyást is nyert 60—905. bkgy. sz. határozata értelmében nyilvános árverésen örök áron el fog adatni.

Az árverés megtartására határidőül f. 1906. évi október 3-ik napjának d. e. 10 órája, helyiségül pedig a városháza kis tanácsterme kitűzetik.

Kikiáltási ár 9000 kor., melynek 10%-a bánatpénzül az árverés alkalmával az árverést vezető bizottság kezéhez, készpénzben vagy elfogadható értékben leteendő.

Árverelni szánkezők a részletes árverési feltételeket a városi számvevői hivatalban a hivatalos órák alatt megtekinthetik.

Debrecen, 1906 szeptember hó 13.

A városi tanács.

11,292. sz.
1906.

Árverési hirdetmény.

A városi tanács részéről közhírré tétetik, miszerint a Debreczen-pusztalepi, Kösülyszeg és álomzugi 218. sz. tjkvben 88—b. hr. sz. alatt felvett s az elepi III-ik dülőben fekvő egy nyilas (Kövesdy-féle tanyaföld) f. 1906. évi szeptember hó 22-ik napján d. e. 10 órakor a városháza kis tanácstermében megtartandó nyilvános árverésen 1906. évi október hó 1-től 1909 okt. 1-ig terjedő 3 évre haszonbérbe fog adatni.

Ugyanezen alkalommal fog a f. 1906. évi október 1-től kezdődőleg 1 évre, vagyis 1907 október 1-ig terjedőleg haszonbérbe adatni a Bornyász-féle házutáni 1 hold 922 négyszögöl ondódi szántóföld is.

Kikiáltási ár 32 kor. illetve utóbbinál 50 korona, amelynek 10%-a az árverés alkalmával az árverést vezető bizottság kezéhez bánatpénzül leteendő.

Az árverési feltételek városi számvevőségünknel a hivatalos órák alatt az érdeklődők által megtekinthetők.

Debrecen, 1906 szeptember 13.

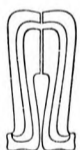
A városi tanács.

KÖVENDY DOMOKOSNAK

A HORTOBÁGY HASZNOSÍTÁSA ÜGYÉBEN TETT

JAVASLATÁNAK

MEGOKOLÁSA.

— **Kristóffy tisztviselői.** Makóról írják nekünk, hogy Andrassy Gyula gróf, belügyminiszter Hoffer Lipót dr., megyei főorvos kinevezését megsemmisítette. Hoffert Kristóffy főispánja, Cseresnyés János nevezte ki főorvossá. A kinevezés megsemmisítésének megokolása szerint Cseresnyés a kinevezés alkalmával mellőzte a törvényes formaságokat, nevezetesen nem hirdetett pályázatot, s nem kért javaslatot a kinevezés ügyében a közigazgatási bizottságtól.

— **Tisztogatás Szatmár vármegyében.** Nagykárolyból jelentik: Falussy Árpád dr. főispán energikusan végzi a vármegyei tisztikarnak megtisztítását azoktól a tisztviselőktől, akik annak idején a darabont-kormány zsoldjába szegődtek. Eddig Nagy Sándor tiszteleti főjegyzőt, ki Nagy László megyefőnöknek installációján a közgyűlés tiltó határozata ellenére az eskümintát felolvasta, továbbá Ilosvay Endre mátészalkai és Böszörményi Endre csengeri szolgabírákat nyugdíjazta, most pedig a nemzeti ellenállásban részt nem vett összes megyei tisztviselő ellen elrendelte a fegyelmi vizsgálatot. A közigazgatási bizottság a fegyelmi vizsgálat vezetésével Nemestóti Szabó Antal kir. közjegyzőt, közigazgatási bizottsági tagot bizta meg. Itt említjük meg, hogy a vármegyei székház restaurálását Kristóffy József főispánja és Nagy László alispánja alatt fejezték be és így e két ember nevét a megyei székház előcsarnokában elhelyezett táblára bevészték. A megyebizottsági tagok e két nevet gyászleplel vonták be. Most végleg letűnt a két gyászos név az emléktábláról és helyén három szép tulipánvirág jelzi, hogy a darabont-kormány szellemének még az emléke is elpusztult Szatmár vármegye székházából.

Szerkesztői üzenetek.

Városok Lapja szerk. Esztergom. A lapot megkaptuk és örömmel olvastuk kitűnő cikkeiket. Üdvözlöt.

L. K. Elmondtuk már számtalanszor, hogy a Hortobágy hasznosításának kérdésében álláspontunk változatlan. Ennek a mondhatnánk birodalomnak is beillő földterületnek kiaknázása és jövedelmesebbé tétele Debrecennek eminens érdeke. Hasznos lesz ez az adófizető polgárokra is, mert csökkenteni fogja a közköltőt, sőt el is enyészeti. A kivitel módzataira nézve azonban mi sem értünk mindenben egyet a tervek legtöbbikével, azt pedig folyton hangoztatjuk, hogy ebben a nagy kérdésben nem szabad számitáson kívül hagyni a polgárok érdekeit, amit mi úgy értelmezünk, hogy csak akkor oldandó meg ez a kérdés nélkülök, ha egyáltalában a régi rendszer fenntartása mellett tömörülnek. Erről azonban szó sincs, mert napról-napra közelebb és közelebbhez egymáshoz bennünket a kölcsönös felvilágosítás. A dolgot nem szabad egyik oldalról sem elmérgesíteni már csak a felelősség miatt sem. Az tehát vita tárgyát képezte, hogy mennyit hasznosítsunk, hogyan történjék a hasznosítás, legyenek-e nagy, közép és kisbérletek, füstölögjenek-e idővel gyárak a nagy pusztán, csak a egyet nem szabad megengedni, nevezetesen azt, hogy ez a tengerföld tovább is pihenjen évszázados álmában. Mert szép, szép az a poézis, de délibábból, szikes talajból, romantikából ma már meg nem élünk és az előrelátó ember miután pénzt nem verhet, a szűz földhöz fordul kenyérért, boldogulásért. Mindezeket előre bocsátva a feleletet is megadtuk becses kérdésére, vagyis méltóztassék a Hortobágy hasznosítására vonatkozó nézeteit megírni, hozzánk beküldeni és mi akár osztjuk azokat, akár nem, már csak az ügy minden oldalról való megvilágosításának szempontjából is szívesen közöljük.

Kiváncsi. Semmi sem igaz abból a dologból. Mendemonda, üres beszéd után ne tessék indulni. A cikkelyt tehát közölhetnénk ugyan nevének aláírásával, de kár volna magának kellemetlenséget csinálni. Cikkelyét egy hétig megőrizzük.

Omega. Megkaptuk és egy kevés simitással annak idején közöljük.

F. Gy. Szatmár. Várjuk az értesítést a mozgalom eredményével. Jó hírek jönnek-e a kollégáktól, vagy tovább is aludni kíván a többség? Üdvözlöt! A lapot küldjük.

R. Miksa. Helyben. A rendőrfőkapitányságnál kell benyújtani, onnan átteszik a tanácshoz, hol hamarosan elintezik. Az ön eseténél a szülői beleegyezés is szükséges.

Közigazgatási adomák. Nagyon sajnáljuk fáradságát, de közigazgatási adomáit sem közöljük egyszerűen azon okból, mert adomázní csak a fehér asztalnál szoktunk.

17. sz.
vrs.

Hajdu vármegye és Debrecen sz. kir. város főispánja.

Pályázati hirdetmény.

Debrecen sz. kir. város törvényhatóságánál évi 2800 korona fizetés és 600 korona lakpénzzel javadalmazott házipénztárnoki állás üresedvén meg, ezen az alábbi határidő lejártá után tartandó legközelebbi rendes közgyűlésen választás útján betöltendő állásra pályázatot hirdetek.

Felhívom mindazokat, kik ez állást elnyerni óhajtják s a törvényben előirt képesítést kimutatni képesek, hogy a minősítést igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényeiket hozzám, mint a kijelölő bizottság elnökéhez folyó évi október hó 1-ső napjának délután 5 órájáig annyival is

inkább nyujtsák be, mert a később érkező pályázati kérvényeket figyelembe venni nem fogom.

Ez alkalommal a választás folytán esetleg üresedésbe jövő állásokra is pályázat nyitattik.

Debrecen, 1906 szeptember 3.

Weszprémy Zoltán,
főispán.

17. sz.
vrs.

Hajdu vármegye és Debrecen sz. kir. város főispánja.

Pályázati hirdetmény.

Debrecen sz. kir. város törvényhatóságánál a tisztifőorvosi állás megüresedvén, ezen kinevezésem folytán betöltendő s évi 3200 korona fizetéssel és 600 korona lakpénzzel díjazott tisztifőorvosi állásra pályázatot hirdetek.

Felhívom azon orvostudor urakat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy az 1883. I. t. c. 9. §-ban, illetve a m. kir. belügyminiszter által a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértőleg 80,009—1893. szám a kiadott szabályrendeletben körülirt minősítést igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényeiket hozzám folyó évi október hó 1-ső napjának délután 5 órájáig annyival is inkább nyujtsák be, mert a később érkező pályázati kérvényeket figyelembe venni nem fogom.

Debrecen, 1906 szeptember hó 3-án.

Weszprémy Zoltán,
főispán.

12,301.
1906. sz.

Árverési hirdetmény.

Debrecen sz. kir. város tulajdonát képező s a Debreczen pusztá-elepi 22. sz. tjkvben 38. hrsz. alatt felvett 18 h. 665 négyszööl területű szántó- és kaszáló föld (u. n. „Csószök földje) a törvényhatósági bizottsági közgyűlésnek kormányhatósági jóváhagyást is nyert 60—905. bkgy. sz. határozata értelmében nyilvános árverésen örök áron el fog adatni.

Az árverés megtartására határidőül f. 1906. évi október 3-ik napjának d. e. 10 órája, helyiségül pedig a városháza kis tanácsterme kitűzetik.

Kikiáltási ár 9000 kor., melynek 10%-a bánatpénzül az árverés alkalmával az árverést vezető bizottság kezéhez, készpénzben vagy elfogadható értékben leteendő.

Árverelni szánkékozók a részletes árverési feltételeket a városi számvevői hivatalban a hivatalos órák alatt megtekinthetik.

Debrecen, 1906 szeptember hó 13.

A városi tanács.

11,292.
1906. sz.

Árverési hirdetmény.

A városi tanács részéről közhírré tétetik, miszerint a Debreczen-pusztá Elep, Kösülyszeg és álomzugi 218. sz. tjkvben 88—b. hr. sz. alatt felvett s az elepi III-ik dülőben fekvő egy nyilas (Kövesdy-féle tanyaföld) f. 1906. évi szeptember hó 22-ik napján d. e. 10 órakor a városháza kis tanácstermében megtartandó nyilvános árverésen 1906. évi október hó 1-től 1909 okt. 1-ig terjedő 3 évre haszonbérbe fog adatni.

Ugyanezen alkalommal fog a f. 1906. évi október 1-től kezdődőleg 1 évre, vagyis 1907 október 1-ig terjedőleg haszonbérbe adatni a Bornyász-féle házutáni 1 hold 922 négyszööl ondódi szántóföld is.

Kikiáltási ár 32 kor. illetve utóbbinál 50 korona, amelynek 10%-a az árverés alkalmával az árverést vezető bizottság kezéhez bánatpénzül leteendő.

Az árverési feltételek városi számvevőségünknel a hivatalos órák alatt az érdeklődők által megtekinthetők.

Debrecen, 1906 szeptember 13.

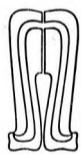
A városi tanács.

KÖVENDY DOMOKOSNAK

A HORTOBÁGY HASZNOSÍTÁSA ÜGYÉBEN TETT

JAVASLATÁNAK

≡≡≡ MEGOKOLÁSA. ≡≡≡

Kövendy Domokos, Debrecen sz. kir. város törvényhatósági bizottsági tagja a következő beadványt intézte városunk polgármesteréhez:

Nagyságos Polgármester Ur!

A Hortobágy-pusztá hasznosítása tárgyában javaslat tétel végett kiküldött bizottságnak legutolsó ülésén nagymérvű elfoglaltságom miatt részt nem vehettem. Annál fogva méltóztassék megengedni, hogy az ügynek Debrecen szabad királyi város jövőjére nézve roppant horderejét felfogva, alábbiakban utólag előadhassam mindazt, melyeket a város polgárságának és különösen a döntésre hivatott közgyűlési tagoknak tájékoztatása végett előadni szükségesnek tartok.

1. *Vezérelvem*, mely az 1905. évi október havi bizottsági ülésen beterjesztett határozati javaslatom elkészítésekor szemem előtt lebegett, az volt, hogy:

1. a Hortobágy-pusztán nagyszabású gyáripár és ezzel kapcsolatosan olyan mezőgazdaságok létesíttessenek, amelyek együttesen nagy — több millió koronára rugó — tőkebefektetést igényelnek, hogy idővel ezek a több millióra rugó tőkebefektetések mint jövedelmező városi közművek *minden megtérítés nélkül a városnak kizárólagos tulajdonába és szabad rendelkezésébe átmenvén: a városi tőkevagyon általuk telemesen gyarapíttassék*;

2. hogy addig is, míg a több millióra menő beruházás a város tulajdonába és szabad rendelkezésébe átmegy, mód adassék a Hortobágy-pusztának oly mérvű mezőgazdasági és ipari kihasználására, amely módon a város házipénztára százezrekre menő jövedelemhez jusson. Mert ezáltal egyrészt a községi pótdadó eltörlése elérhető és a község közterhei megkönnyíttetnek, másrészt pedig az ezen felüli felesleg jövedelem alapul szolgálhasson a hiányzó közművelődési és közjótékonyági intézményeknek létesítéséhez, a meglévőknek fejlesztéséhez. Annak az időnek eljöttével pedig, amikor ezek az említett beruházások a város szabad rendelkezésébe átmennek, ez a jövedelem előreláthatólag megkésztetődik és így Debrecen az a boldog város leendő, mely nemcsak óriási tőkevagyonnal rendelkezik, hanem amelynek tőkevagyonja a közjó előmozdítására busásan jövedelmezni is fog;

3. e szempontok mellett nem tévesztettem szem elől azt sem, hogy a Hortobágy-pusztán eddig *nagyon is szegényes módon üzemben volt állattenyésztés* mint a mezőgazdaságnak, sőt nemzetgazdaságunknak egyik elsőrendű tényezője legalább a jelenlegi állományban ne csak fentartassék, hanem hogy ez az állomány a kivánalmaknak minden tekintetben megfelelő és kulturintézmények létesítésével alkalmassá tett legelőn különösen minőségileg tökéletesíttessék;

4. vezérelvemnek negyedik sarkalatos tényezője volt végre különösen az agrár szociálisták kivánalmainak a helyi viszonyokhoz mérten és oly módon leendő kielégítése, hogy legalább a szervezendő mezőgazdaságok által igényelt kézi munkaerő állandóan és eleve biztosíttassék is.

A hasznosítási javaslat tételre kiküldött bizottság kegyes volt „Határozati javaslat”-omat legnagyobb részében elfogadni és elfogadásra a tekintetes bizottsági közgyűlésnek ajánlani.

Hogy a tekintetes törvényhatósági közgyűlésnek minden tagja bővebben megismerhesse nemcsak vezérelveimet, hanem az ügynek rendkívüli horderejét, bátor vagyok — időt és fáradságot nem kímélve — vezérelveimnek alapos megismerhetése, ennek következtében az ellenvélemények előterjesztése, az eszméknek kicserélhetése és mindenek felett pedig az ügy rendkívüli fontosságának és határozati javaslatom megvalósíthatásának megállapíthatása végett következőket megjegyezni:

ad 1. *A városi tőkevagyon gyarapodását illetőleg.*

Ha valaki kételkednék afelől, vajjon akad-e akár egy természetes, akár jogi személy, (Részvénytársaság, vagy Szövetkezet) mely a bizottság által mezőgazdasági hasznosítás céljaira kihasítani javasolt 24,000 kat. holdnyi területet határozati javaslatomban foglalt főfeltételek és beruházási kötelezettségek mellett haszonbérbe kivenni hajlandó;

a kételek elosztása végett utalok egyrészt a városi hatósághoz sok oldalról beérkezett tudakozódásokra, érdeklődésekre, másrészt azokra a közgazdasági szakközleményekre, melyek az időszaki és napi sajtóban oly nagy számmal láttak napvilágot. E térszabású pénzügyi műveletnek, másrészt a nagyszabású mezőgazdasági és gyáripari üzemi létesítésének tervezése által fölkelte nemcsak hazai pénzügyi és gazdasági köreinknek figyelmét, hanem ide irányozta még a külföldét is, legalább néhány fővárosi napilapnak ez évi július hóban hozott azon közleményeik, mely szerint Berlinben szerveződött volna egy pénzcsoport a Hortobágy kihasználása céljából, ezen állításomat igazolja. De különben is addig, amíg a haszonbérbe adásra nézve pályázat nem hirdettetett, s míg ily pályázat siker nélkül marad, csak pusztá feltevés az, mintha határozati javaslatom szerinti feltételekkel haszonbérlet nem akadna, még pedig olyan feltevés, mely a nagyban való vállalkozást nem ismeri.

Egészen bizonyos vagyok abban, hogy igenis lesz, még pedig hazai nagy tőke, mely nagyon is érdemesnek tartja a Hortobágy szűz talajában való elhelyezkedést. Hiszen nem egy példa áll előttünk. Csak meg kell adni ennek lehetőségét és módját. Ennek egyedüli és a város vagyonosodását, jövedelmeinek szaporodását tekintve *egyellen* legcélszerűbb módja a szántás-vetés alá veendő terület *haszonbérleti idejének évtizedekben való megállapításából áll*. Ettől nem szabad visszariadni senkinek sem. Sőt a Hortobágy valódi kihasználása csakis úgy érhető el *a város közönségének megterhelése nélkül és a közvagyon gyarapodását szem előtt tartva*, hogyha a bérleti idő több évtizedben lesz megállapítva.

A teljesen pusztá területnek ugyanis csak úgy veheti hasznát a haszonbérlet, hogy ha legalább is a határozati javaslatomban érintett beruházásokat foganatosítja. A haszonbérletnek pedig meg kell adni a módot arra, hogy ezeket a nagy értékű beruházásait ne csak kamatoztassa, hanem hogy teljesen amortizálhassa is. Már most ha a haszonbérlet rövidebb lenne, mintsem ezek a beruházások teljesen amortizáltak, ebben az esetben — és véleményem szerint jogosan — követelni fogja a haszonbérlet azt, hogy beruházásainak a bérlet tartama alatt nem amortizált része a város által neki visszatéríttessék. Ez a visszatérítendő összeg annál nagyobb, mennél rövidebb a haszonbérlet tartama. És míg egyfelől kétséges az, vajjon rövid tartamu haszonbérlet mellett akadna-e vállalkozó a határozati javaslat szerinti kötelezettségekkel, addig másrészt kétségtelen, hogy a beruházások nem amortizált részének köteleességszerű megváltása a város közönségének megterhelését hozná magával. *A több évtizedre rugó haszonbérleti idő alatt ellenben a beruházásoknak amortizálása teljesen befejeződik és így lesz csak abban a helyzetben a haszonbérlet, hogy több millióra menő összes befektetéseit ingyen, minden megtérítés nélkül egyszerűen átadja a városnak örök tulajdonába.*

Ezáltal és ily módon el lesz érve az, amit vezérelvem első sarkalatos tétele gyanánt követtem, hogy t. i. a városi közvagyon több millió értékkel gyarapodik, anélkül, hogy a közönség legkevésbé is megterhelhetné és gyarapodik amelelt, hogy a közönség a beruházásoknak eredményeként az évenként is százazrekre menő haszonbérlet jövedelmet élvezte.

Hogy aztán miből álljanak ezek a beruházások, már erre határozati javaslatomban rámutattam: Gazdasági- és lakó épületek, gyárak, közlekedési eszközök, mezőgazdasági és gyáripari berendezések. Hogy pedig a bérlet leteltével mindezek valóban értékes beruházások, nem pedig elkopott ócska holmik legyenek, arra nézve a *haszonbérleti szerződésben* lehet és kell biztosítékot szerezni oly feltételek kikötése által, mely szerint a haszonbérlet nemcsak köteles állandóan jókarban tartani összes létesítményeit, hanem, hogy ebbeli köteletségének teljesítését joga lesz a városi Tanácsnak időről-időre hatósági közegek közbenjöttével ellenőrizni és mulasztás esetén a haszonbérlet kötbérrel sújtani.

A haszonbérleti idő 50 – 60 évben lenne megállapítandó, mint amennyi idő t. i. okvetlenül megkivántatik a milliókra tervezett beruházásoknak amortizálására. Ez az 50—60 év az egyes ember szempontjából itélve talán hosszú, nagy időnek látszik. Egy örök életű jogi személynek, egy városnak életében azonban nem oly jelentékeny. És ha azt tekintjük, hogy a természetes személyek is kötnék 50 évi időtartamot meghaladó, — pl. törlesztéses kölcsön — szerződést, melynek végét vagy éppen nem, vagy csak legkritkább esetben érik; akkor a magánszemély szempontjából sem jogosult az 50—60 évi haszonbérlet ellen tisztán csak az időtartam hosszúsága miatt kifogást emelni. Ez az ellenvetés még kevésbé jogosult akkor, ha azt tekintjük, hogy ezzel az 50—60 évi haszonbérlettel a városnak valóban oly nagymérvű vagyonosodását s jövedelmeinek nagy arányu megsaporodását lehet elérni, hogy ezért az utókor, amely t. i. még fokozottabb mértékben fogja élvezni a tervezett beruházásoknak gyümölcseit, áldani fogják a jelenkor városatyáinak bölcs olórelátását s amely vagyonszaporodás oly jövedelemforrást

jelent a városatyák háztartásában évszázadok mulva is, hogy ennek felhasználásával minden közszükséglet bőven fedezhető leend. Amint az ősök a Hortobágy-pusztának, mint nagy tőkevagyonnak megszerzése által gondoskodtak az utódokról, a jelen nemzedékről: ennek a jelen nemzedéknek is épp oly kötelessége a nagy tőkevagyonnak jóvelmezőségét előmozdítani és azt mint jövedelmi forrást a jövő közterhei fedezhető-sére megnyitni és nyitva tartását örökre biztosítani.

A városi tőkevagyonnak növelése, mint új és bő jövedelmi forrásnak nyitása és biztosítása minden időben gondját kell, hogy képezze a városok intéző köreinek. Határozottan mulasztás volna elkövetve akkor, hogyha a Hortobágy hasznosítása - mint az mégtörtént az augsburgi légszesz-ipartársulat, a debreceni helyi vasut concessiónak megadásakor -- a városi tőkevagyon szaporításának eszméivel kapcsolatba nem hozatnék. *S minthogy ez a tőkevagyon szaporodás a hasznobérleti időnek 50—60 évben megállapítása által legcélszerűbb megterhelése nélkül elérhető; annál fogva a kínálkozó alkalmal meg kell ragadni és a tőkevagyon szaporítást oly módon kell biztosítani, mely ellen épp az az utókor emelhet legkevésbé kifogást, amely utókorok érdekében ez történik.* A jelenlegi nemzedék pedig amiatt nem emelhet ellene kifogást, mert a jelenlegi nemzedéket sújtó összes községi pótdót a határozati javaslatom szerinti hasznobérjövdelem nem csak bőségesen fedezi, hanem még felesleg is marad, mely a folyton fejlődő közszükségleteknek fedezetére előre be sem látható időn belől elegendő lesz.

ad. 2. Hogy aztán mennyi lesz ez a várható hasznobérjövdelem 50—60 évi hasznobér mellett, határ. javaslatomban már kimutattam. Igazugyan, hogy a javaslat-tételre kiküldött bizottság a területekre nézve attól eltérő álláspontra helyezkedett, de nem döntötte meg abbéli véleményemet, mely szerint a kis-, közép- és nagybérlet területe után az előirányzott holdankénti hasznobérösszeg csakugyan elérhető.

Már most ha a tekintetes közgyűlés a bizottsági javaslatot a területekre nézve elfogadja, ez esetre valóra vehető, hogy

a) a nagy bérletre előirányzott 14,000 hold után		
	à 16 korona:	196,000 korona
b) a közép bérletre előirányzott 6000 hold után		
	à 12 korona:	72,000 korona
c) a kis bérletre előirányzott 4000 hold után		
	à 20 korona:	80,000 korona
		<hr/>
		348,000 korona

azaz Háromszáznegyvennyolcezer korona évenkénti hasznobér fog befolyjni a városi házi pénztárba, attól az időtől -- a hasznobérletnek mondjuk 5 6-ik évétől -- kezdve, amikor a hasznobérlet az összes szervezési és beruházási munkálataival már teljesen elkészült. Ezzel szemben tudva azt, hogy az 1907. évi városi költségvetési javaslat alapján a községi pótdóval fedezendő hiány -- mondjuk kerek számban -- 201,000 koronában fog a közgyűlés által végérvényesen megállapítottatni: már is nyilvánvaló, hogy a fenti 348,000 korona előrelátható hasznobérjövdelemből nemcsak ez a 201,000 korona közkölség lesz fedezhető, hanem még 147,000 korona olyan felesleg maradvány lesz, mely további városfejlesztési célokra minden évben rendelkezésre álland. És föltéve, hogy a városfejlesztés az eddigi -- meglehetősen rohamos -- tempóban haladna is, ez a 147,000 korona előre be nem látható hosszú időn át elegendő lesz az új, meg új szükségleteknek a fedezésére.

De a fenti 24,000 kat. holdnyi területen és ennek 348,000 korona tiszta hasznobér hozomány felül ott van még 18,000 holdnyi terület, mely közlegelő és a városi gulya s ménes és egyéb közszükségletek céljaira fog a maga külön jövedelmével szolgálni. Ha ebből a 18,000 holdnyi területből a bizottsági javaslat szerinti 14,000 hold közlegelőül, 300 hold pedig kaszáló céljaira kihasítatik, megfelelő kulturintézményeknek öntöző csatornáknak létesítése által oly minőségű legelő lesz előállítható, melynek holdja két darab számos jószágot a kívánalmaknak megfelelő jó állapotban mindenkor eltartani képes. E 14,000 holdnyi területre tehát számítva nem a megfelelő, vagyis 28,000 darabból, nem is a mai 22,000 darabból, hanem egy középszámu, vagyis 25,000 darabból álló állományt és ezután az állomány után darabonként csak 10 korona legelőbért számítva, kitűnik, hogy a legeltetés címén előre látható évenkénti jövedelem 250,000 kor. leend. Ebből az évenkénti jövedelemből, hogyha az öntözési művek, csatornák létesítésére felveendő kölcsönnek törlesztése, a műveknek állandó jókarban tartása, az egész Hortobágy pusztának földadója stb. stb. címen felmerülő kiadásoknak teljesítésé első sorban megtörténik: minden címen a legtulzottabb számítással is legfeljebb 150,000 kor. kiadás lehet. Így előre látható, hogy itt is legalább 100,000 korona tiszta bevétel leend, ami a fenti 147,000 koronányi felesleges hasznobér jövdelemmel máris 247,000 korona feleslegét jelent. Ezenkívül lesz még a 3000 holdnyi kaszálónak s a városi célokra szolgáló 1580 holdnak jövedelme, melynek részletezését azonban a fentiek után annyival

inkább feleslegesnek tarthatom, mert a fenti előre látható jövedelmekkel — úgy hiszem — kellőleg megindokoltam és kézzel foghatóvá tettem azt, miszerint vezérelvemnek az évi jövedelmet illető sarkalatos tétele is annyira igazolva van, hogy ennél bővebb igazolást csak azok követelhetnek, akik a nagy horderejű hasznosítási kérdés elől egyszerűen kitérni akarnak.

Vezérelvemnek harmadik sarkalatos tétele az eddigi üzemben volt jószág-tenyésztésnek nemcsak továbbra is fenttarthatása, hanem annak minőségileg és ha lehet, mennyiségileg is fokozása.

ad. 3. Határozati javaslatomban közlegelő céljára 12,000 holdat javasoltam fentartani, melylyel szemben a bizottság e célra 14,000 holdat javasol kihasíttatni. — Természetesen ez ellen érvelésem nem lehet. — De a közlegelő területnek 2000 holddal megnagyobbításából első sorban az következik, hogyha az eddigi 22,000 darab számos marha-állomány eltartására a határozati javaslatom szerint 12,000 holdat is elegendőnek véleményeztem, akkor a 14,000 holdat még inkább kielégítőnek kell véleményeznem.

Természetesen akár a 12,000, akár a 14,000 holdnyi legelő terület alatt nem a mostani állapotban lévő, hanem olyan legelőt kell érteni, mely minden kedvezőtlen időjárás esetére is alkalmas a legeltetési követelményeknek teljes kielégítésére. — Amely területen t. i. a fünek állandó sarjadzását nem egyedül a csapadéktól kell függővé tenni, hanem öntözési művek létesítésével és állandó jó karban tartásával kell függővé tenni, tőség ellenében biztosítani. Ez a cél pedig megvalósítható már az által is, hogy ha a 14,000 holdnyi területnek egyharmad része lesz öntözési művekkel ellátva. Ez az egyharmad rész ugyanis öntözés által okvetlenül termel annyi legelőt, amennyi a jószág állománynak arra az időre ellátására elegendő, amely idő alatt a nem öntözött területnek lelegelt, vagy elaszott növényzete időközi csapadék következtében megújul.

A legelő területnek okszerű, gazdaságos kihasználására *legeltetési üzemterv* lesz készítendő és pontos megtartása iránt a legmesszebb menő intézkedések foganatosítandók. Ily rendszerű legeltetés mellett a Hortobágy-pusztán is bebizonyosodik az az országszerte tapasztalt tény, mely szerint egy katasztrális holdnyi terület két darab számos jószág, vagy ennek megfelelő 10 darab kis jószágnak legeltetészerű eltartására bőségesen elegendő.

ad. 4. Határozati javaslatomban lefektetett vezérelvemnek negyedik sarkalatos tétele a szociális kérdéseknek helyes megoldására irányul és pedig a fent már említett kettős szempontból.

Első szempontom az volt, hogy mondhatni az egész világ legelső földmives munkásának: a föld nélküli, de földéhes, és az agrár szocializmus által erősen fojtogatott magyar földmives napszámosnak s a magyar kiscgazdáknak, de csakis az ugynevezett törpe birtokok tulajdonosainak legalább oly arányban, amint ezt a körülmények megkívánják, módot adjunk önálló gazdaság alapítására és lehetőleg nemzedékeken keresztül ennek mintegy örökletessé tételére.

Második szempontom pedig az volt, hogy ily kis gazdaságoknak lehető nagy számmal létesítése által *biztosíttassék a nagy és közép bérletek által állandóan igényelt kézi munkaerő*, melyet semmiféle gazdasági gépezet nem pótol és amelynek biztosítása nélkül a nagy és közép bérleteknek felvirágzása el nem érhető.

Mint hogy ez a kérdés szorosan összefügg a tervezett gazdaságok területének meghatározásával: nem hallgathatom el véleményemet a bizottság ide vonatkozó javaslata felett. A bizottság amidőn egy 14,000 holdas nagy bérletnek létesítését elhatározta, magáévá tette határozati javaslatomnak ide vonatkozó részét. A bizottságot, amidőn ezen álláspontra helyezkedett, kétségtelenül annak a ténynek felismerése vezérelte, hogy egy ily nagyszabású gazdasági kérdésnek megoldásánál, mint a Hortobágy pusztának kihasználása: *a nagytőkével kizárni észszerűen nem lehet s nem szabad*. Mert hiszen a nagytőke a nagy szellemi és fizikai erőnek forrása. A nagy tőke képes nagyszabású tervezeteket készíteni s megvalósítani. A nagy tőke létesít nemcsak mintaszerű gazdaságokat, hanem mezőgazdasági, gyáripari vállalatokat, vasuti és közuti elsőrendű közlekedési eszközöket. A nagy tőke az ipari vállalatokkal közeli piacot teremt minden mezőgazdasági terménynek, nagy erejével nagy ellenállást is képes kifejteni a legmostohább körülményekkel szemben is s az általa létesített ipar-vállalatok a föld értékét tetemesen növelik. A nagy tőke nélkül nincs gazdasági haladás. De mindezekről eltekintve a jelen esetben a józan ész és előre látó városfejlesztési politika egyenesen azt diktálja, hogy mennél nagyobb tőke legyen megszerezve a Hortobágy-pusztá kihasználásának céljára, mert ez a nagy tőke képes csak oly befektetéseket eszközölni, amelyek időmultával mint nagyon is számot tévő tőkevagyon nyomatékosan fogja emelni a város aktiváit.

Ezek a közgazdasági és városfejlesztési politikai szempontok tehát nagyon is indokolttá teszik a nagybérletnek létesítését, melylyel szemben elfogadható ellenérvet felhozni nem is lehet és ily ellenérv a bizottsági tárgyalásokon el sem hangzott.

Az az itt-ott felbukkant nézet, mely szerint a kihatás alá veendőnek javasolt 24,000 holdnyi terület csupa apró, illetőleg kis és néhány száz holdakból álló közép bérletekre feldaraboltassék: talán alkalmas volna megvalósítás esetén — az agrár szocializmusnak pillanatnyi lecsendesítésére. Azonban az ily kis és közép gazdaságok is alá vannak vetve a fejlődés, a haladás örök törvényének, amiből folyik, hogy állandosulás ily módon sem következnek be. A tehetősebb, szorgalmasabb gazdának észszerű gazdasági tevékenysége csakhamar előidézne a birtokok kumulációját még tilalom esetében is és így mindjárt kész az egyenletlenség, a civódás, egyszóval az előbbi állapot előállana. Ezen felül ezek a kis és közép bérletek részben a nagy tőke hiánya, részben bérleményeik csekély területe miatt, képtelenek nagyszabású befektetésekre, képtelenek arra, hogy a mezőgazdasággal kapcsolatosan gyáripárt létesítsenek, hogy ily gyáripari vállalatok által a mezőgazdasági terményeknek legelső piaci legyenek és hogy *ily berendezkedés hiánya miatt a földérték emelkedésére éreztethetnék jólékony hatásukat*. A kis és közép bérletek tehát egyáltalán nem mozdíthatják elő a városi tőkevagyonnak nyomatékos gyarapodását, általuk nem létesülnek oly dus és biztos jövedelmi források a jövőre nézve, mint azt a nagy tőkétől egész biztosra vehetjük és várhatjuk.

Vége nem kicsinylendő a közigazgatási szempont sem, amely szempontból nézve az ily kis és közép bérleteket, első tekintetre is megállapítható, miszerint 24,000 holdnyi területen szerte-széjjel létesült kis és közép bérleteknek közigazgatása rendkívül nehézkes. Új hivatalok létesítését követeli nagyszámú hivatalnoki személyzettel és ami magától értetődik: tetemes költséggel. A közigazgatási kérdéshez ha még hozzá vesszük az elkerülhetetlenül szükséges iskoláztatásnak és a közegészségügyi szolgálatnak kérdését: azt hiszem, annyi ellenérvet hoztam fel a 24,000 holdnyi területnek kis és néhány száz holdakból álló közép bérletekre felosztása ellen, mikép e tervnek, helyesebben *ötlelnék* célszerűtlenségét teljesen kimutattam.

Nagy tőke elhelyezésének kell tehát megnyitni az utját a Hortobágyon. Ámde — mint előbb már megjegyzém — a nagy tőke is csak úgy töltheti be a maga nagyszabású gazdasági hivatását, *hogyha a megfelelő kézi munkaerő is állandóan rendelkezésére áll.*

Ebből a szempontból kiindulva nem helyeselhetem a bizottságnak azt a javaslatát, mely azt célozza, hogy 6000 holdnyi területen közép bérletek à 500 hold, s 4000 holdnyi területen kis bérletek à 40 — 60 hold területtel létesíttessenek. Még pedig azért nem, mert sem a közép, sem a kis bérletek ily területtel nem tölthetik be a maguk gazdasági hivatását és *mert ily módon a feltétlenül szükséges kézi munkaerő biztosítva egyáltalán nem lesz.*

Már pedig különösen az utóbbi szempont: a kézi munkaerőnek biztosítása voltaképpen az egész hasznosítási tervzetnek a gerince, a kulcsa és előre láthatólag az egész hasznosítási tervzet csődöt mond a kézi munkaerőnek, az állandóan szükséges munkás létszámnak előzetes biztosítása nélkül.

Mielőtt ennek az elsőrendű fontosságú kérdésnek tárgyalásába bocsájkoznám, el kell mondanom egyet-mást a közép- és kisbérleteknek gazdasági hivatásáról.

A kisbérlet, mint kiscgazdaság hivatva van arra, hogy a föld nélkül szükölködő kiscgazdát, földmives napszámot képessé tegye az önálló gazdálkodásra. Az önálló gazdálkodás keretében a lehető legbelterjesebb gazdálkodásra, az egyoldalú apró mag és kapás növény termelése helyett, vagy ezzel együtt konyhakertészeti és ipari-növényeknek termelésére, háziiparnak folytatására és arra, hogy *a kiscgazdának és családjainak a saját kiscgazdaságuk állat nem igényelt idejét a nagybérlet mezőgazdaságában és ipari vállalataiban felhasználhassa, értékesíthesse.*

A középbérletnek hivatása pedig a nagybérlet és kisbérlet közti nagy ellentétnek áthidalásából áll. Mint ilyen, különösen hivatva van arra, hogy a kiscgazdákat gazdaságuknak célszerű berendezésére, okszerű vezetésére, a gazdasági tőkének gazdaságos kihatására tanítsa. És végre, hogy abban az arányban, amint a nagybérletnek mezőgazdasági- és ipari-vállalatai a kézi munkaerőnek szaporítását szükségessé teszik: a deposedálás, a középbérletről a kisbérletre való átmenetre a nagybérletnek minden megrázkódtatás nélkül bekövetkezhessék.

E hivatásokat szem előtt tartva, célszerűtlennek tartom a kisbérleteknek 40 — 60 holdnyi, a középbérleteknek 500 holdnyi területtel létesítését a következő okok miatt:

Ha a kisbérletek 40 — 60 holdnyi területtel létesíttetnek, a Hortobágy-pusztának benépesítése és így a feltétlenül szükséges kézi munkaerő okvetlenül elmarad.

A Hortobágy ma egészben véve egy lakatlan pusztaság.

A várostól a Hortobágy felé eső területek ugymint: az Ondód, Cucca, Kis- és Nagy-hegyes, Elep-pusztaság szintér oly gyér népességű területek, hogy jó, ha minden 50 holdnyi területen lakik egy-egy család. De az aztán kétségtelen, hogy ezeknek a terü-

leteknek gyér népessége annyira le van kötve saját gazdaságában, hogy drága pénzért sem jut ideje más nagy gazdaságok, pláne gyári vállalatok-igényelte munkára. Ha már most a Hortobágyon 40—60 holdnyi területet létesítenénk: ezek a kisbérlek, sem családtagjaik, semmi esetre sem lehetnek a nagybérletnek sem mezőgazdasági, sem gyári munkásai, általuk a Hortobágy be nem népesül s így kézi munkaerő hiányában a nagy bérletgazdaság kénytelen volna idegen munkásokat telepíteni, sőt a földművelési igénybe venni. Hogy ebből mily mérhetetlen zavar s mily helyrehozhatatlan kár származhatnék, azt bővebben fejtegetni felesleges, mert hiszen azt elgondolni minden helyes gondolkozású ember képes. Ami pedig a kisgazdáknak a gazdálkodási rendszerüket illeti, kisgazdaságukban is folytatni fogják a megszokott régi rendszert: az egyoldalú apró mag s kapás növények termelését. Irtózáván minden újítástól, mellőzik az aránylag kevesebb befektetést igénylő, de emellett sokkal nagyobb jövedelmet hajtó kertészeti gazdálkodást, ipari-növények termelését s háziipar üzését.

De nem csak célszerűtlen, hanem egyszerűen — legalább szerintem — kivihetetlen az is, hogy 40—60 holdnyi területre a földnélküli földmives napszámosok s a törpe gazdaságok tulajdonosai telepíttessenek. — Pedig hiszen a szociálizmus szempontjából éppen ezeket kellene földhöz, gazdálkodáshoz juttatni. — Ámde ezek a szegénysorsu emberek *nem is mernek vállalkozni* 40—60 holdnyi bérletekre, mert jól tudják, hogy ez az ő anyagi erejüket tetemesen felül haladja.

Előre látható tehát, hogy ha a kisbérletek a javaslat szerinti 40—60 holdnyi területtel létesíttetnek, azokat nem a föld nélküli, tehát éppen nem azok az emberek foglalják le maguknak, akiken a szociálizmus szempontjából segíteni kötelesség, hanem lefoglalják a már kissé tehetősebb gazdák, akik pedig ily szempontból a segítségre rászorulva nincsenek. És ez mérhetetlen káros következménnyel fog járni abból a szempontból is, hogy ezek a gazdák — miután gazdasági gépekkel éppen nem, vagy csak kis mértékben rendelkeznek: minden idejüket és minden erejüket ennek a 40—60 holdnyi kisbérletnek kénytelenek szentelni s így a nagybérleti gazdaság az ő kézi munkájukat egyáltalán nem veheti igénybe.

A kézi munkaerő szükségletet, tehát az állandó mezőgazdasági munkás létszámot, *intézményszerűleg* kell előre biztosítani. Ez az intézményszerű biztosítás pedig abból áll, hogy minél több olyan kis gazdaság létesíttessék, melyeknek birlalói nemcsak saját kisgazdaságukban folytathatnak legbelterjesebb gazdálkodást, hanem ezen felül, hogy a saját belterjes gazdaságuk ne foglalja el minden idejüket, saját gazdasági munkájuknak elvégzése mellett, vagy befejezése után, maradjon maguknak és családtagjaiknak elegendő idejük arra, hogy a közép- és nagybérletnek kézi munkaerő szükségletét is kielégíthessék.

Ily kisgazdaságok, vagyis kisbérletek az illető kisgazdák s bérlek családtagjaik számához és meglévő tőkéjükhöz mérten 5—20 holdnyi, vagyis oly területtel lennének szervezendők, amint azt határozati javaslatomban is már jó előre indítványoztam.

A legszegényebb s két-három családtagot számláló kisbérlek 5 holdnyi területű bérletgazdaságát tökéletesen elláthatja, azaz belterjes gazdálkodást folytathat s míg felesége és gyermeke a kerti munkát végzi, azalatt ő maga a nagybérletnek dolgozhat. Az 5, esetleg 5-nél több tagból álló család, vagy valami csekély tőkével rendelkező kisgazda már felfoghat egy 20 holdas bérletet és míg ennek munkáját a gazda és egy-két családtagja s igás erejükkel végzik, azalatt a többi családtag máshol keres és talál is mindig biztos munkát a szomszéd nagybérleten.

Az ellentétes helyzeteknek és érdekeknek ily összeszövődése és kölcsönös kielégítése teremthet csak virágzó állapotot, s minthogy az 5—20 holdnyi területű kisbérletek birlalói a ma teljesen földnélküli földmives napszámosok és a törpe gazdaságok tulajdonosai lesznek: annál fogva a szociális bajokon is lehetőleg segítve és a nagy- és közép-bérletek kézi munkaerő szükséglete is nagy részben biztosítva leend.

Attól nem kell tartani, hogy ez a kisbérlek ezen a kis területen nyomorogni fog. Mert saját és hozzátartozói kézi munka és esetleg csekély igás erejének felhasználása által szorgalmas kitartó munkával, — mint azt Nagykőrös és Kecskemét s a főváros körüli falvak lakosságának példája igazolja — belterjes, konyha-kertészeti gazdálkodást és ipari növényeknek termelése által csakhamar a vagyonosodásnak jelei fognak mutatkozni. A konyhakertészeti cikkeknek piaca mindenütt van, ahol emberek laknak s ily cikkekből mindenütt igen nagy a fogyasztás. Amint a nagykőrösi 2—3 holdas kisgazda külföldi kivitelre termel ugorkát, paradicsomot stb., épp így fog történni ez a hortobágyi kis haszonbérlekkel is. Ipari növényeit pedig megveszi a nagybérletnek gyáripari vállalata helyben, mint biztos vevő s ebből is a letakarítás után azonnal pénzt kap, sőt letakarítás előtt a megmunkálás költségeire szükség esetén előleget is kaphat.

Mindezt azonban csakis ily kis területű 5—20 holdnyi bérgazdaságoktól lehet várni. A 40—60 holdnyi területnek bérlője már sokkal inkább urnak képzeli magát, hogysem oly kicsiségekkel, oly pepecselő munkával, mint amilyenek a konyha-kertészet látszik, foglalkozzék. De ennek a 40—60 holdas gazdának már nem marad ideje arra, hogy másnak, akár a nagybérletnek, akár a gyárnak dolgozni mehessen és ha maradna is, a nép lélekismerője egész biztosan állithatja, hogy ezt nem engedi meg neki, a 40—60 holdas paraszt gazdának, paraszti önérzete.

Határozati javaslatomban 8000 holdat javasoltam kihalasztani ily kisbérletek részére átlag 20 holdnyi területtel, ami 400 kisbérletet s egy-egy kisbérletre átlag négy munkabíró családtagot számítva: 1600 kézi munkást jelent. Ebből az átlagos kézi munka állományból fele részt 800 at, de legalább egyharmad részt 500 munkást számítani kell, mint olyant, akikre egyrészt a nagy- és középbérleteknek állandóan szüksége lesz s másrészt, hogy ennyi családtagot mindig nélkülözhetnek a kisbérletek, vagyis, hogy ennyi munkás állandóan rendelkezésre fog állani. A bizottság határozati javaslatomtól eltért a kisbérleteknek nemcsak egyenkénti területére nézve (5—20 hold helyett 40—60 holdat javasolván), hanem a kisbérletek részére kihasítandó összterület tekintetében is, amennyiben 8000 hold helyett éppen a felét 4000 holdat javasolt e célra kihalasztani.

Ha e 4000 hold 40—60 holdas, tehát átlagban 50 holdas gazdaságokra lenne széttagolva, ez esetben összesen csak 80 kisbérlet létesülhetne. Hát csak ennyi agrár szociálistája van Debrecennek?

És tegyük fel, hogy csakugyan legfeljebb 80 kisbérletre akadna vállalkozó debreceni kisgazda, hogy tehát ily módon az agrár szocializmus bajain segítve lesz, — és tegyük fel, hogy ebben a 80 családban átlag öt munkaképes családtag van, — és tegyük fel, hogy ezek a kisgazdák és családtagjaik gazdaságuknak 50 holdnyi területtel dacára sem restelnek elmenni napszám, vagy szakmánybeli munkának teljesítésére: akkor is fel kell vetni a kérdést, hogy ez az összesen 400 munkaképes családtag, képes lesz-e a nagy- és középbérletek állandó kézi munka szükségletét kielégíteni, még hozzá úgy, hogy a kisgazdaságuk munkája is annak rendje s módja szerint elvégeztessék! — Felelet: Semmi esetre sem!

És ha a közgyűlés elfogadja azt a javaslatot, mely szerint kisbérletekre csak 4000 hold hasítassék ki: akkor az állandóan szükségelt kézi munkaerőre és szociális bajokra tekintettel, a kisbérletek területét legfeljebb 10 holdban lehet csak megállapítani. Így legalább sikerülni fog 400 családot — mondjuk átlag három munkaképes családtaggal — kitelepíteni, miáltal 1200 munkabíró egyén lesz a kisbérleteken, vagyis annyi, amennyi által a nagygazdaságokban szükséges kézi munkaerő, ha nem is egészen és állandóan, de némileg megközelítően kielégítve lesz.

Hogy aztán honnan telepíttessenek ide ezek a kisbérletlők: én nem szoritkozni kizárólag csakis Debrecen városnak, sem a szomszédos városok és falvaknak a területére. Hanem a célszerűség is azt kívánja, hogy e telepítés az ország különböző s főleg oly magyar vidékeiről történjék, ahol mezőgazdaság mellett háziipar is üzemel. Ennek szintén megvannak a maga lélektani és praktikus okai és céljai.

Ha ugyanis szabályként kimondatnék az, miszerint csakis debreceni földműves napszamosok és törpe birtokosok nyerhetik el a kishaszonbérleteket és ez a szabály mereven keresztül is vitetnék: az esetben a szorgalom, a céltudatos munka és kötelesség érzetnek helyét a gazdálkodásban legkevésbé jogosult kiváltságos állapotnak, előjogoknak tudata foglalná el. Ez a tudat, a csak kevésbé is robbanékony természetű kisbérletlőt rendtelenségre tenné hajlandóvá, hencegővé, türehtetlen természetű, izgága emberre tenné. Ezen felül, ezen egyhelyről származott emberek inkább egymás iránt viseltetnek bizalommal, ismerik egymásnak anyagi és szellemi tehetségeit, erkölcsseit, gazdálkodási rendszerüket: egymással szemben nemcsak hogy semmi sem ösztönzi őket a versenyre, hanem bizalmatlanul fogadnak minden oly tanácsot, utbaigazítást, mely nem a saját sorsukbelitől származik. Ilyen egyforma és ósdi felfogású kis haszonbérletlőkkel nem lehetne sokra menni. A kisbérletek szervezésénél tehát nem tanácsos szabályként felállítani a debreceni illetékességet, hanem lehetővé kell tenni a távolabbi s főleg oly vidékekről, például Dunántulról és a székelyföldről való települést, ahol a mezőgazdaság mellett háziipari foglalkozás rendszeresen üzemel. A különböző vidékekről ide telepedett kisbérletlők a helybeliekkel kölcsönösen megismertetik tudásukat és még a legcsökönyösebb felfogású kisbérletlő is inkább hajlandó lesz az újításokra, hogy ha annak célszerűségét a vele egyazon sorsban levő kisbérletlő társának munkájából, gazdálkodási rendszeréből közvetlenül tapasztalja, mintsem akkor, hogyha erre nem a vele egysorsban lévőktől nyer elméleti oktatást.

Ezekben kimutatni igyekeztem azt, hogy a kisbérletek csakis 5—20, esetleg átlag 10 holdnyi területtel szervezhetők célszerűen. Mert ily módon lesz csak segítve a

szociális bajokon és csak ily módon lesz intézményszerűleg biztosítva a nagy- és közép-bérleteknek kézi munkaerő szükséglete.

Hogy pedig miért nem helyeslem azt, miszerint a közép-bérletek 500 holdnyi területtel szerveztessenek: erre nézve következőket adom elő:

Határozati javaslatomban a közép-bérletekre szánt területeket a minőségileg gyengébb részekben ajánlottam kihasználni. Kitűnik ez abból is, hogy ezen bérletek után a holdankénti bérő-szeget csekélyebb összegben irányoztam elő, mint a többi bérleményeknél. Célom a közép-bérletek létesítésével az, hogy ezeken külterjesebb, tehát kevesebb kevesebb értékű földek is kellőleg kihasználtság mellett az aránylag lónak arra is, hogy ezen területeknek jobb minőségű részein a magasabb szellemi szaktermesztésével aránylag csekélyebb befektetés és üzemeltetés mellett mintegy uttörője, fogva átmenetet létesítsen az egyoldalú magtermelésről az okvetlen nagyobb jövedelmet hajtó kultur növények termelésére. Ha a közép-bérletek 500 holdas területeken létesítikicsiny s minőségileg is csekélyebb értékű területen a magasabb szakértelemmel s megkodás által pedig a föld termő képessége alig felényire lesz kihasználható, amennyiben az ily 500 holdas bérgazdaság magasabb szellemi vezetés nélkül a mindennapi nagyobb paraszt gazdaságok képét mutatná. Ilyeneknek létesítése pedig nem állhat érdekében a városnak annál kevésbé, mert az ily gazdaság a legnagyobb konzervatizmus mellett is valószínűsítő termőtalaja az agrár szociálistizmusnak. A közép-gazdaságnak alapelve szakképzettség mellett aránylag kevesebb beruházással való gazdálkodás. Minthogy ezt az elvet legalább 1000 holdas gazdaságokban lehet megvalósítani, annál fogva véleményem szerint, ha nem is a határozati javaslatban már jelzett 1500—2000 holdnyi, de legalább 1000—1500 holdnyi területtel volnának a közép-bérletek szervezendők.

Határozati javaslatom vezérelveinek megindokolásául s felvilágosításul ezeket tartottam szükségesnek megjegyezni a közvélemény tájékoztatása végett.

Ami ezután mármint azt a kérdést illeti, hogy a kisbérletek minő beruházásokkal és kinek költségén volnának ellátandók: erre nézve határozati javaslatomban már részben kinyilatkoztattam eszméimet. Véleményem szerint ugyanis akár a teljesen vagyontalan földműves napszámos, akár a törpe gazdaság tulajdonosa nyerend kishaszonbérletet, *mindkét esetben el kell látni a kisbérlet az okvetlenül szükséges gazdasági épületekkel, vagy ha maga építkezik a kisbérlet, megfelelő pénzösszeggel.*

Ez a körülmény azonban a költségekre való tekintettel nem szabad hogy bárkit is visszariasszon az eszmének megvalósításától, mert mind e beruházások eszközölhetők a városnak legcsekélyebb megterhelése nélkül.

Minthogy pedig ez a kérdés szorosán összefügg azzal a kérdéssel, hogy a Hortobágnak hasznosítás alá veendő egész 24 ezer hold területe egy természetes vagy jogi személynek (alakulandó részvénytársaság vagy szövetkezetnek) adassék-e haszonbérbe, vagy a 14 ezer holdnyi nagybérlet külön, a 3—4 ezer holdnyi közép-bérletek s a kisbérletek is *külön-külön?*—annál fogva ezzel a kérdéssel itt is kell foglalkoznom és határozati javaslatomban már előadottakon felül még egyetmást megjegyezni.

Magától értetődik, hogy a haszonbérjövédalom biztonságának és pontosan meghatározandó határidőkben fizetésének szempontjából az áll érdekében a városnak, hogy mennél kevesebb, lehetőleg egyetlen egy haszonbérlet legyen. Ez a körülmény ugyanis könnyebbé teszi az ellenőrzést minden irányban, kevés kezelési költséggel jár, mert hiszen az ellenőrzést és a kezelést csak egy személylyel szemben kell teljesíteni. A nyilvántartások egy személylyel szemben vezetettek. Egy személy teljesíti vagy mulasztja el a fizetést. Mulasztás esetén egy személylyel szemben sokkal könnyebb, egyszerűbb a törvénykezés, mint sokakkal szemben. Egy személy teszi le a kötelezettségek teljesítésének biztosítékát, egy személy viseli az összes felelősséget és a felelőség alkalmazása esetében egy személy sokkal kevesebb bonyodalommal vonható feleletre, mint például a haszonbérletnek nagy száma. Ezen a városi pénzügyi szemponton felül a *gazdasági szempont* is ugyanezt javasolja.

Ugyanis egy haszonbérlet kifejthet rendszeres, a befektetett forgó tőkének megfelelő, üzemszerű gazdasági tevékenységet, mezőgazdaságában szabályozhatja a termelést, iparvállalata részére biztosíthatja a feldolgozandó nyersterményeknek előállítását. Egy haszonbérlet ily rendszeres nagyszabású mezőgazdaságok és mezőgazdasági gyáriparnak létesíthetése érdekében előre meghatározott terv — nem pedig ötlet — szerint eljárhat. A haszonbérleti időnek egész tartamára már a haszonbérlet megkezdésekor, sőt már a pályázat benyújtásakor elkészítheti egész mezőgazdasági és gyáripari

üzemtervét s tudhatja és tudja, hogy mire vállalkozik, mily intézményeket kell létesítenie a haszonbérleménynek okszerű, gazdasága kihasználása végett.

Mindezek ellenkezője áll ugy a városra, mint a bérlőkre akkor, hogyha a haszonbérlet nem egy személy kezébe adatik, hanem más lesz a nagybérlet, más a középbérletek és ismét más a kisbérletek haszonbérelője. Ez esetben ugyanis lenne egy nagy bérlő, a bizottság javaslatának elfogadása esetén közép bérlő a 6 ezer holdon 12, a kisbérleteken 80; az én javaslatom elfogadása esetében pedig egy nagy bérlő, három, legfeljebb négy középbérlő és 400 kisbérlő. Már pedig, hogy a kisbérletek utáni haszonbérletmennyek *egymagukban véve is* a hivatalnoki személyzet tetemes szaporítását és költség szaporítást kíván, az előre látható. Hátha még arra gondolunk, hogy ezeket a bérlőket egyenként kell majd ellenőrizni a pontos fizetés, ennek elmulasztása esetén a törvénykezés, a beruházások jókarban tartása, biztosíték stb. stb. tekintetében. Nem nehéz elképzelni, hogy ez a rendszer nemcsak rendkívül megdrágítja a városnál a kezelést, hanem e rendszer mellett a haszonbér tetemes része elveszhet, a beruházások megromolódhatnak, sőt megsemmisülhetnek.

De ezeken kívül kétségtelen az is, miszerint a sok haszonbérletől nem lehet várni azt, hogy oly tőkével kezdjenek a gazdálkodáshoz, mely őket tetemes beruházásokra képessé tegye, így vagy a városnak kell olyan amilyen, de mindenesetre a legszükségesebb beruházásokat saját költségén teljesíteni, vagy ha azt a bérlők teljesítik, ezt a városnak meg kellene váltania. Egyszóval a külön-külön bérbeadási rendszer mindkét esetben a városnak megterhelését jelenti.

De akár a város, akár a bérlő fogja is teljesíteni a beruházásokat: ezek a beruházások nem lesznek olyan értékűek, hogy a városnak tőkevagyonát nyomatékosan emelné s főleg nem lesznek olyanok, amelyek az ipari termelést előmozdítanák.

Már pedig erre különösen nagy súlyt kell fektetni. Ezt az általános termelési viszonyok megkívánják. A gőzmalmok és a dohánygyár kivételével nincs valamire való iparvállalat, mely Debrecen város határából és nagy vidékéről előkerülő roppant mennyiségű mezőgazdasági nyers terményt feldolgozná. Még a cukorrépa termést is messze Szerencsre, vagy Hatvanba kell szállítani és a fuvar az árt leszoritja. Egyéb nyerstermény pedig a közvetítő kereskedelemnek ugyszólván játékszerévé válik. Ha ellenben a Hortobágyon létesülne egy cukorgyár, egy bőrgyár, egy gyapjumosó, egy posztógyár, egy sörfőző, len-, kender-, gyékény- és vesszőfonó, egy konzervgyár: mindezen gyárak ott helyben és Debrecen vidékéről szereznék be elsősorban a nyers anyagot, az árakat éppen nem, vagy igen kevéssé befolyásolná a fuvar, így a nyersterményekért sokkal magasabb árakat lehetne kapni, mint a mai viszonyok mellett, a nyerstermelés sokkal jobban kifizeti magát az őstermelésnek minden ágában. És ez a körülmény a földnek értékét is és a máig bérlet útján kezelt gazdaságoknak haszonbérét is hihetetlenül emeli. E tekintetben csak Szerencs vidékére hivatkozom, ahol az egymagában álló cukorgyár a földeknek értékét rövid idő alatt megkétszerezte, a haszonbért pedig megháromezorosozta. Hát mennyivel inkább várható ez Debrecenre nézve akkor, amikor többféle mezőgazdasági gyáripár fog keletkezni, többféle nyerstermék ipari feldolgozására?

Hogy a Hortobágy talaja az említett ipari növények termelésére nem volna alkalmas s így ily gyárak ott nem létesülhetnének, azt csak az mondhatja, aki a Hortobágy talaját nem ismeri, vagy annak hasznosítását nem akarja. Aki ismeri és aki a hasznosítást jóindulattal kívánja, az nem hiszi, hogy okszerű kultúrával egy századokon át a Tisza által iszapolt szűz területet paradicsom kertté ne lehetne rövid idő alatt átvarázsolni. Csak azok állítják ezt, akik a mai közigazdasági haladást nem ismerik, akik a nagy tőkének vállalkozási szellemében nem hisznek és akik a valóban nagy stilszerű kihasználásnak saját konzervatív felfogásuk és világ nézeteiknél fogva ellenségei.

Ezzel az ellenvetéssel tehát nem foglalkozom, mert mindezen ellenvetések még meg sem kísérelt cselekményeknek akarnak cáfolatai lenni. Azzal sem, hogy a Hortobágyon nincsenek utak, tehát megfelelő közlekedési eszközök. Mert igaz, hogy most nincsenek, de az is igaz, hogy a nagytőkéjű vállalat a saját érdekében ezeket is megteremti. Még pedig nemcsak szekérutakat, hanem vasutakat is; és szinte látom, hogy a Hortobágyi nagy vasuti állomásnak teheráru forgalma felül fogja mulni a debreceni állomását. A Hortobágy, mint Debrecennek gyarmattelepe, valóságos vasuti csomópont lesz, ahol állandóan fognak kanyarogni a nyers terményekkel és ipari termékekkel megterhelt vonatok.

És ez nem délibáb, hanem a nagy tőke és a vele karöltve közös érdekekért munkálkodó kis ember okszerű munkájának jogosan várható eredménye.

E szempontokat lehetetlenség szem előtt téveszteni akkor, *hogyha a Hortobágy kihasználása által valóban nagyot, évszázadokra szóló közigazdasági felendülést akarunk elérni*. És valósággal helyrehozhatatlan kár lenne ugy a város, mint közönségének anyagi, gazdasági érdekét, jólétét, szellemi, erkölcsi haladását tekintve, hogyha a kedvező alkalom meg nem ragadtatnék valóban nagyszabású gazdasági mű-

veknek létesítésére, különösen akkor, amikor az elérhető a városnak minden megterhelése nélkül és elérhető a város jövedelemnek biztosítása mellett

Csak a szűk, a maradi világnézletet, konzervativizmust kell a tisztelt városatyáknak önmagukban leküzdeni és magasabb nézőpontra emelkedni. Nagy eredményt csak úgy lehet elérni, ha azt akarjuk is. Amikor már a természetnek eddig elrejtett erőit is képesek vagyunk saját érdekünknek szolgálatába befogni: az ősi egyszerűséghez ragasztódó, aggodalmaskodó nézetnek már nincsen semmi jogosultsága sem, a szűk látókör nem tartóztathatja fel a haladásnak gőz által hajtott, villanytól repített szekerét utjában.

Ezek a fent elmondottak tehát egyenesen azt indokolják, hogy a Hortobágy-nak hasznosítás alá veendő 24 ezer holdnyi területe egy személynek, akár természetes, akár jogi személynek adassék hasznobérbe, akinek a közép- és kisbérlok elsőtől utolsóig mind hasznobérlői lesznek.

Hogy pedig ez az egy hasznobérlő az albérlőket ne zsarolhassa, ha t. i. valaki ezt az ellenvetést megkockáztatná, a vele kötendő hasznobérleti szerződésben lehet és kell erről gondoskodni. Ezért is javasoltam határozati javaslatomban azt, hogy a hasznobérleti szerződés elkészítésére egy, különböző szempontokat képviselő szakértő bizottság legyen kiküldve.

Egy személynek kell tehát hasznobérbe adni az egész 24 ezer holdnyi területet. Ez az egy hasznobérlő köteleztessék elsősorban az összes (nagy-, közép- és kis-) bérleteken szükséges beruházásoknak a teljesítésére. Nevezetesen lakó- és gazdasági, iskolai és más szükséges középületeknek, továbbá közlekedési utaknak építésére és állandóan jó karban fentartására. Ezeknek a beruházásoknak összegét — holdankénti egység összegekben — határozati javaslatomban már megjelöltem és itt ismételnem feleslegesnek tartom, csak azt a végeredményt jelzem, hogy ezen épület-beruházásoknak értéke 2 millió 340 ezer korona.

Ez a tetemes beruházás azonban mind csak mezőgazdasági beruházás és ezen felül történik a gyáripari berendezkedés, melynek értéke ezt a mezőgazdasági beruházást még kétszeresen is meghaladja.

De ha az utóbbtól eltekintve, tisztán csak a szükséges mezőgazdasági beruházásokat tekintjük is: kérdés, miszerint a város vállalkozhat-e ily nagymérvű építkezésre? Én azt hiszem, hogy nem. Még pedig nem azért, mintha a városnak nem volna erre pénze, hanem azért, mert tapasztalat szerint a város mindig sokkal drágábban épít, mint bárki magános személy és mert a saját számlájára való építkezésnek amortizációját, kamatját a városnak magának kellene fizetni és hogyha mindezt a Hortobágy jövedelméből fedezi is, kevesebb lesz a hasznobér jövedelme. Míg ha ez a hasznobérlőnek tétetik kötelességévé: a város nemcsak hogy nem fizeti az építkezésnek kamatját és amortizációját, hanem a hasznobérlet letelével mindezen beruházások ingyen mehetnek át a város tulajdonába. De csakis akkor, hogyha az egész hasznosítandó 24 ezer hold egy személynek adatik hasznobérbe.

Ha ugyanis a különböző közép- és kisbérletek külön-külön és egyenként adatnának hasznobérbe, az építkezést a kisbérletnek nem lehet kötelességévé tenni egyszerűen azért, mert anyagi helyzeténél fogva tőle ily értékű beruházást várni sem lehet. A közép-bérletek bérlői már talán teljesíthetnék e beruházásokat, csak hogy egy 1000–1500 holdas közép-bérletet csakugyan nem szokás oly hosszú időre hasznobérbe adni, mint amennyi idő az itt szükséges és határozati javaslatomban jelzett beruházásoknak amortizációjára megkívánatik. Ennélfogva a bérlet letelével a beruházásnak nem a mortizált részét a városnak megváltania kellene.

Egyáltalán nem mutatkozik tehát tanácsosnak az, hogy a mezőgazdasági beruházásokat akár a város, akár a kis-, illetőleg közép-bérlok teljesítsék. Ezt a terhet legkönnyebben és legcélszerűbben a nagybérlok viselheti és így ez a szempont is azt javasolja, hogy a hasznosítandó terület egy személynek adassék hasznobérbe.

Ez az egy személy a hasznobérelt területért fizetni fog — mint elől kimutattam — oly összegű hasznobért, hogy beíőle a ma községi pótdóval fedezhető városi közterhek nemcsak teljesen fedezhetők lesznek, hanem ezen felül még tekintélyes összeg fog rendelkezésre állani a város meglévő közintézményeinek továbbfejlesztésére és az új intézményeknek létesítésére. A mezőgazdasági és gyáripari beruházásokért és ezeknek a város részére ingyen átadásáért pedig csak arra az ellenszolgáltatásra tarthat — jogosan — igényt a hasznobérlő, hogy azokat amortizálhassa. Ez az ellenszolgáltatás a hasznobérleti időnek 50–60 évbeli megállapításából, tehát szintén nem pénzbeli teljesítésből áll. Az előadottak után a kérdés csak az:

akarja-e a város a Hortobágy hasznosítását oly vezérelve szerint keresztülvinni, hogy a hasznosítás révén minél több kis ember biztos megélhetési forráshoz jusson ezzel a szociális bajok lehetőleg orvosoltassanak?

akarja-e a város saját tőkevagyonát több millió korona értékkel emelni?

akarja-e a város a közgazdasági fellendülést?

akarja-e a város a magán tulajdont tevő ingatlanoknak érték emelkedését, tehát a birtokos polgárságnak vagyonosodását előmozdítani?

akar-e a város oly közműveket létesíteni, amelyeknek jövedelme emberileg be nem látható időn belül fedez minden közköltséget?

és akarja-e mindezeket a város a közönségnek egyetlen fillér erejéig való megterhelése nélkül?

Ha igen: akkor méltóztassék elhatározni azt, hogy az egész 24 ezer holdnyi hasznosítandó terület a fent részletesen elsorolt gazdasági elveknek megvalósítása céljából egy személynek adatik haszonbérbe, akinek beruházásaiért való ellenszolgáltatásként a haszonbérleti időtartamot 50 évben megállapítja, kikötvén, hogy e beruházások a bérlet leteltével teljesen jókarban a város tulajdonába ingyen átmennek és hogy haszonbérlet szerződéses kötelezettségei teljesítésének biztosítékául fél millió koronát biztosítékul letesz.

Fejtegetéseim záradékául csak azt kell még megjegyezni, hogy minden szakember mielőtt bármely vállalathoz fogna: elkészíti tervezetét. A Simptom alagut sem ötletszerűleg, hanem előzetes tervezet, papíroson tollal, írónal történt rajzolás, számítgatás után lett elkészítve. Így van ez minden vállalatnál és komoly hozzáértő ember soha sem tesz és nem is tehet alapos ellenvetést bármily vállalkozás ellen sem csupán amiatt, mert a papíros mindent elbir, mert mindaz, ami a vállalat érdekében mint tervezet történik: csak aféle papíros munka. Ez az ellenvetés csak a nem komoly és csak a nem szakembereket képes megakadályozni az elhatározásban. Szerencse azonban, hogy ezt az aggodalmaskodást a legmerészebbnek látszó vállalatnál is számtalan esetben alaptalannak bizonyította az emberi ész és akaratnak ereje.

Semmi, de éppen semmi tárgyi akadálya sincsen annak, hogy a Hortobágy hasznosítása a fent elmondott elvek szerint valóban megtörténjék. Ez csak Debrecen város közgyűlési tagjainak egyszeri elhatározásán szenvedhet hajótörést. És ha ez megtörténne, általa a jelen és jövő nemzedéknek világos, kézzel fogható közérdekei szenvednének helyrehozhatlan hátrányt.

Az itt elmondottakat a Nagyságos Polgármester Urnak, a tekintetes Tanácsnak, a tekintetes Közgyűlésnek és általában Debrecen város nemes közönségének nagybecsű figyelmébe ajánlva vagyok.

Pusztá-Macs, 1906 szeptember hó 15-én.

A Nagyságos Polgármester Urnak alázatos szolgája:

Kövendy Domokos.